

20. HUHTIKUUTA 2021

VANHAAN IMPERIALISMIIN VAI UUTEEN INTERNATIONALISMIIN?

KANSAINYHTEISÖ BRITANNIAN PARLAMENTIN EEC-DEBATISSA
LOKAKUUSSA 1971

JOEL MUSTONEN

OHJAAJA: PASI IHALAINEN

Sisällys

1. Johdanto	3
1.1. Historiallinen lähtökohta - Imperiumin ja Kansainyhteisön merkitys Britannialle .	3
1.2. Euroopan integraation historia suhteessa Britanniaan 1950- ja 1960-luvuilla	5
1.3. Britannian poliittinen tilanne syksyllä 1971	7
2. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	9
3. Aineisto ja metodit	10
4. Aiempi tutkimus aiheesta	11
5. Maatalous ja ruoan hinta	13
6. Talous ja kauppa	21
7. Imperialismi ja perinteet	31
8. Sosialismi, eriarvoisuus ja Kansainyhteisö	39
9. Päätäntö	45
Lähdeluettelo	51

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Joel Mustonen	
Työn nimi – Title Vanhaan imperialismiin vai uuteen internationalismiin? – Kansainyhteisö Britannian parlamentin EEC-debatissa lokakuussa 1971	
Oppiaine – Subject Yleinen historia	Työn laji – Level Pro gradu-tutkielma
Aika – Month and year 20.04.2021	Sivumäärä – Number of pages 54
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tämä tutkielma käsittelee Britannian parlamentissa lokakuussa 1971 käytyä EEC-jäsenyysdebattia. Britannian jäsenyys ratkaistiin näissä lokakuun keskusteluissa, jotka kulminoituivat kuun 28. päivänä pidettyyn äänestykseen. Tässä äänestyksessä hyväksyttiin konservatiivihallituksen esitys Britannian EEC-jäsenyydestä. Tämä tulos sysäsi Britannian ulkopolitiikan uusille Euroopan integraation raiteille. Britannian ja Euroopan suhde on jälleen viime vuosina noussut isoksi teemaksi maan EU-eron myötä. On keskusteltu paljon siitä, mikä Britannian paikka maailmassa oikeastaan on. Tämä keskustelu on ollut sävyiltään hyvin samankaltainen kuin 1970-luvun EEC-jäsenyyskeskustelu.</p> <p>Tutkielmassani selvitän diskurssi- ja neksusanalyysin keinoin, miten Kansainyhteisö oli osa Britannian EEC-jäsenyysdebattia. Neljän eri teeman kautta nostan esille niitä merkityksiä, joita Kansainyhteisölle ja Britannian historialliselle imperiumille luotiin jälki-imperialistisessa maailmassa. Näitä teemoja ovat maatalous, talous ja kauppa, imperialismi ja traditio sekä sosialismi ja eriarvoisuus. Keskustelu näistä aiheista on paljastanut hyvin erilaisia käsityksiä Britannian identiteetistä ja suunnasta, kuin myös Kansainyhteisön roolista. Puoluekohtaisten erojen lisäksi tutkielmani nostaa esiin myös puolueiden sisäisiä ristiriitoja ja hajaannuksen aiheita suhteessa EEC:n ja Kansainyhteisöön. Otan kantaa myös siihen, miten eri tavalla eri Kansainyhteisön maita tuotiin osaksi debattia. Tämä on tehnyt näkyväksi tiettyjen maiden, kuten Australian ja Uuden-Seelannin ison merkityksen brittipoliitikoiden mielissä.</p> <p>Tuon esille, että imperialistinen diskurssi eli ja voi hyvin vielä 1970-luvun alussa, vaikkakin sitä myös haastettiin aktiivisesti. Vanhat imperialistikonservatiivit saivat debateissa kovan vastuksen työväenpuolueen sosialistisiiivestä, joka kritisoi imperiumin perintöä inhimillisestä näkökulmasta. Monet asettivatkin vastakkain yhtäältä Euroopan talousyhteisön ja toisaalta Kansainyhteisön. Nämä nähtiin useiden parlamenttiedustajien mielestä toisensa poissulkevin kokonaisuuksina. Jotkut taas näkivät yhtenäisessä Euroopassa mahdollisuuden auttaa Kansainyhteisöä talouskasvun keinoin. Näkemyksiä oli laidasta laitaan, aina socialisteista imperialisteihin.</p> <p>Esittelemäni EEC-debatti edustaa Britannian kontekstissa otosta merkittävästä ulkopoliittisesta keskustelusta. Se oli ennen kaikkea keskustelua Britannian identiteetistä ja suunnasta. Tämän tutkielman avulla on mahdollista myöskin hahmottaa niitä näkemyksiä, joita nykypäivänä liitetään Britannian asemaan maailmassa. Koko teema on siis historiallisesti erittäin merkittävä. Keskustelu jatkuu tänäkin päivänä.</p>	
Asiasanat – Keywords Kansainyhteisö, Britannia, EEC, imperialismi, Eurooppa, integraatio	
Säilytyspaikka – Depository JYX – Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

1. Johdanto

Britannian politiikka ja etenkin ulkopoliitiikka on ollut viime vuosina lukuisten uutisten aiheena EU-eroproessin myötä. On kysytty, mihin Britannia on menossa ja mihin se kuuluu? Kuitenkaan nämä kysymykset eivät ole uusia, vaan niitä on kysytty Britannian politiikassa jo aiemminkin. Toisen maailmansodan jälkeen moni maa oli taitekohdassa, ja niin myös Britannia. Myös silloin maa haki paikkaansa, aivan kuten nykyäänkin. Nykypäivää tarkastelemalla huomaamme siis, että tämä teema on jälleen ajankohtainen. Käsittelemkin tässä tutkimuksessa yhtä Britannian poliittisen historian merkittävintä tapahtumaketjua, Britannian siirtymää kohti EEC:tä, eli Euroopan talousyhteisöä jälki-imperialistisessa maailmassa. Tutkin Britannian parlamentin keskusteluja lokakuulta 1971 koskien maan mahdollista EEC-jäsenyyttä. Lokakuun 1971 debatit edustivat keskeistä ajanjaksoa tässä historiallisessa siirtymässä. Tällöin käytiin ratkaisevat debatit siitä, tulisiko Britannian liittyä EEC:n vai ei. Ratkaiseva äänestys käytiin 28. lokakuuta. Tutkimukseni tarkastelee siis debatin kriittisimpiä hetkiä. Tutkin miten EEC:tä puhuttiin suhteessa Kansainyhteisöön ja minkälaisia merkityksiä ja arvoituksia näille kahdelle yhteisölle luotiin. Pyrin myöskin löytämään puoluekohtaisia eroja näistä näkemyksistä. Hypoteesini on, että debateissa oli nähtävillä siirtymää vanhasta imperialismista kohti uudenlaista eurooppalaista internationalismia. Toisaalta joillekin brittipoliitikoille uusi tulevaisuus saattoi olla maalattu samoilla nationalistilla väreillä, kuin vanha imperiumikin. Kansainyhteisö ja toisaalta EEC saatettiin parlamentaarikkojen toimesta kummatkin nähdä tulevaisuuden kohteena Britannialle. Näihin molempiin yhteisöihin liitettiin erilaisia merkityksiä, joilla pyrittiin perustelemaan omaa poliittista kantaa debatissa. Jotta tämän historiallisen keskustelun lähtökohdat tulevat ymmärretyiksi, esittelen seuraavaksi tutkimusaiheeni historiallista taustaa Kansainyhteisön ja eurooppalaisen integraation tiimoilta.

1.1. Historiallinen lähtökohta - Imperiumin ja Kansainyhteisön merkitys Britannialle

Britannian imperiumia voidaan pitää historiallisesti yhtenä merkittävimmistä ja ainakin laajimmista. Se ulottui mantereelta toiselle ja takasi briteille merkittäviä mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Englantilaisen kolonisaation perustana oli jo 1600-luvulta alkaen ollut Atlantin kauppa, jossa liikkui mm. sokeria, tupakkaa ja orjia. Idässä brittiläisen imperiumin taustalla oli myös kaupankäynti, etenkin Itä-Intian kauppakomppania. Kun ranskalaiset ajettiin pois tieltä Intiasta vuonna 1763, kääntyi imperiumin painopiste selvästi kohti itää pois päin Atlantilta.¹ Britannia nautti vahvasti siirtomaaimperiuminsa hedelmistä, etenkin tuontituotteina Eurooppaan. Erilaisia tuotteita tuotiin niin Pohjois-Amerikasta kuin Intiasta, ja brittiläiset myivät niitä edelleen Euroopan mantereelle.

¹ McIntyre 1977, 20

Kaikki tuotteet ja raaka-aineet kuljetettiin brittiläisten omissa laivoissa, joten koko kauppa oli heidän hallussaan.²

Vuonna 1914 brittiläinen imperiumi kattoi jo neljäsosan Maan maapinta-alasta ja siihen sisältyi itsehallintoalueita kuten Australia ja Kanada sekä myös pieniä Karibian saarivaltioita kuten Jamaika ja Trinidad ja Tobago.³ Tähän valtavaan imperiumiin alettiin 1900-luvun taitteessa viitata brittiläisenä kansainyhteisönä. (Commonwealth) Ensin kansainyhteisön käsitteellä viitattiin imperiumiin erilaisten osasten muodostamana yhteisönä ja sitä alettiin käyttää myös virallisemmissä lähteissä. Intian ja Pakistanin itsenäistymisen myötä Kansainyhteisö oli enää vain Kansainyhteisö, ei suinkaan brittiläinen kansainyhteisö.⁴ Brittiläinen imperiumi oli heikentynyt maailmansotien välissä ja jatkoi sitä myös vuoden 1945 jälkeen. Kansainyhteisön maiden vahvistuminen ja imperiumin heikentyminen liittyivät siis yhteen.⁵ Se realiteetti, että itseasiassa Kansainyhteisön merkitys oli vähentymässä, alkoi näkyä myös Britannian politiikassa. Jopa konservatiiviset ministerit olivat valmiita kiihdyttämään siirtomaiden perustuslaillista kehitystä. Tämän taustalla oli lukuisia syitä. Yksi voimakkaimmista oli toki siirtomaissa noussut nationalistinen henki. Sekä konservatiivit että sosialistit olivat yhtä mieltä siitä, että afrikkalaisten ja aasialaisten hyvät suhteet vanhaan emämaahan oli säilytettävä, mikäli Britannia haluaisi pitää kiinni vaikutusvallastaan näiden maiden itsenäistyttyä. Tämän vuoksi Britannia antoi paljon myönnytyksiä niille siirtomaille, jotka tavoittelivat vahvempaa itsemääräämisoikeutta. Toinen merkittävä syy dekolonisaatiolle oli iso kansainvälinen paine kolonialismia ja sen perintöä vastaan. Useat valtiot, kuten Neuvostoliitto ja Intia, vaativat välitöntä itsemääräämisoikeutta brittiläisten vielä hallussa pitämille siirtomaille.

Lisää haasteita Britannian imperiumille aiheuttivat kiihtyvän dekolonisaation lisäksi myös erilaiset kriisit, joihin se ajautui. Näistä tunnetuin esimerkki on Suezin kriisi, joka alleviivasi brittiläisen imperiumin lopunaikojen olevan käsillä. Koko Suezin kanavan merkitys oli historiallisesti perustunut siihen, että sen avulla britit pystyivät vaikuttamaan Lähi-idässä. Se siis nosti heidät pelkästään eurooppalaisen suurvallan yläpuolelle. Britannia ei tästä syystä halunnut luovuttaa kanavaa egyptiläisten käsiin sopimuksen mukaan, sillä se olisi antanut signaalin imperialistisen suurvallan heikentymisestä. Kun sopimusta ei saatu aikaan ja egyptiläiset halusivat britit ulos maastaan, suistui tilanne raiteiltaan. Britannia, Ranska ja Israel punoivat sopimuksen, jonka avulla Britannia saisi pidettyä kanavan hallinnassaan. Israel hyökkäsi Egyptin kimppuun ja brittiläis-ranskalaiset joukot nousivat maihin Egyptissä ottaakseen kanavan haltuunsa. Kansainvälinen paine näitä toimia vastaan oli kuitenkin niin suurta, että eurooppalaiset joutuivat vetäytymään. Tämä kriisi oirehti Britannian imperiumin tilaa 1950-luvulla. Britannian ”hetki” Lähi-idässä oli ohi.⁶ Se oli harjoittanut Suezilla imperialistista voimapolitiikkaa, jonka aika alkoi auttamatta olla ohi. Lisäksi Britannia ei saanut tukea vanhoilta siirtomailtaan Uudelta-Seelannilta, Australialta tai Kanadalta. Myös Intian

² Pope 1990, 116

³ Lee 1996, 301

⁴ McIntyre 1977, 4-5

⁵ Lee 1996, 301

⁶ Darwin 2009, 592, 595, 603

vahva kritiikki osoitti, että Britannia ei voisi automaattisesti luottaa Kansainyhteisön seisovan tukenaan haastavissa tilanteissa.⁷

1950-luvun loppupuolella, konservatiivien Harold McMillanin pääministerikaudella, Kansainyhteisön rooli jatkoi muuttumistaan. Taloudellisessa mielessä oltiin ymmärretty, että Britannian ja vanhojen siirtokuntien väliset yhteydet heikkenisivät tulevaisuudessa. Iso-Britannia ei enää tuonut vanhassa mittakaavassa Kansainyhteisön tuotteita, kun taas Kansainyhteisön maat olivat halukkaita suojelemaan omia talouksiaan. Kuitenkin kauppaa käytiin edelleen paljon, vaikkakin sen suhteellinen osuus laski. Kukaan ei kuitenkaan odottanut sellaista Kansainyhteisön kaupan romahdusta, mikä tapahtui 1960-luvulla. Tällöin Euroopasta tuli Britannian suurin kauppakumppani. Kuitenkin poliittisesti Kansainyhteisö nähtiin edelleen merkittävänä tekijänä. Sen avulla Britannia saisi lisää vaikutusvaltaa, vaikkakin sen mahti maailmalla oli pienenemässä.⁸

Samaan aikaan 1950-luvulla manner-Euroopan maat olivat jälleen vahvistumassa ja idässä Japani oli nousemassa taloudellisesti voimakkaaksi tekijäksi. Iso osa Britannian viennistä kohdistui kuitenkin edelleen entisiin alusmaihiin, etenkin Australian, Uuden-Seelannin ja Afrikan suuntaan.⁹ Britannian osalta nähtävissä oli kuitenkin isoja muutoksia, etenkin tulevaisuuden suhteen. Dekolonisaatio ja nouseva Eurooppa esittivät omat haasteensa brittiläisille poliitikoille. Onkin syytä avata hieman Euroopan integroitumisen prosessia, jotta selviää, minkälainen vastavoima se vanhalle imperiumille oli.

1.2. Euroopan integraation historia suhteessa Britanniaan 1950- ja 1960-luvuilla

Nykyinen Euroopan Unioni sai alkunsa Euroopan hiili- ja teräsyhteisönä vuonna 1951.¹⁰ Tätä tapahtumaa pidetään nykymuotoisen integroituneen Euroopan perustana. Yhteisön tarkoituksena oli hiilen ja teräksen kauppa yhteisin pelisäännöin yhteisön sisällä. Britannia ei lähtenyt kuuden perustajamaan mukaan heti 1950-luvulla, vaan piti ennemminkin kiinni toisenlaisesta yhteistyöstä. Brittiläiset eivät halunneet integroitua tiiviiksi osaksi manner-Eurooppaa ja toisaalta he eivät uskoneet, että ilman Britanniaa Eurooppa voisi tehokkaasti toimia yhdessä. Britannia lisäksi vastusti ennen kaikkea päätösvalan siirtämistä millekään ylikansalliselle organisaatiolle, tässä tapauksessa siis Euroopan hiili- ja teräsyhteisölle. Euroopan sijaan Britannia keskittyi suhteidensa ylläpitämiseen Yhdysvaltojen ja Kansainyhteisön kanssa. 1950-luvun alkupuolella Britannia ei siis ollut kiinnostunut läheisestä yhteistyöstä integroituvan Euroopan kanssa. Euroopan Unionin ”isähahmo” Robert Schuman oli suunnitellut Britannialle myös eräänlaista yhteistyökumppanin roolia suhteessa hiili- ja teräsyhteisöön. Näin Britannia olisi lähentynyt suhteessa manner-Eurooppaan, mutta ei kuitenkaan olisi tullut

⁷ Heinlein 2013, 105-106, 204

⁸ Heinlein 2013, 203-204

⁹ Pope 1990, 121

¹⁰ Gillingham 2003, 16

täysiveriseksi jäseneksi. Saksa ja Italia kuitenkin vastustivat Schumanin ideaa, sillä pelkäsivät Britannian vain jarruttavan integroitumisprosessia.

Tultaessa 1950-luvun puoleen väliin, Euroopan integraatioprosessi oli lähdössä vauhtiin, vastoin brittipoliitikoiden yleistä tahtotilaa. Tässä vaiheessa myös Yhdysvallat alkoi kannattaa länsi-Eurooppaan isoa yhteismarkkina-alueita, ”Euroopan Yhdysvaltoja”.¹¹ Yhdysvallat oli muuttanut kantaansa Euroopan integroitumisen suhteen, toisin kuin Britannia, joka edelleen halusi nojata toisaalle. Sekä työväenpuolue että konservatiivit nimittäin näkivät Euroopan vähiten merkittävänä verrattuna sekä Yhdysvaltoihin että Kansainyhteisöön.¹² Epäonnistuneen eurooppalaisen puolustusyhteistyökokeilun jälkeen solmittiin vuonna 1957 Rooman sopimus. Sopimuksessa perustettiin kaksi toimijaa, Euroopan talousyhteisö (EEC) ja EURATOM. EEC oli yhteismarkkina-alue, joka takasi ihmisten, palveluiden, tavaroiden ja pääoman vapaan liikkuvuuden sen alueella. Yhteisön tavoitteena oli kasvattaa kunkin jäsenmaan taloutta ja samalla myös integroida talousjärjestelmiä yhteen. Kaksi Rooman sopimuksen keskeistä asiasisältöä olivat yhteinen maatalouspolitiikka (CAP – Common Agricultural Policy) ja yhteinen kauppapolitiikka. Ranskan vaikutusvalta sopimusta tehdessä oli suuri. Yhteinen maatalouspolitiikka tarkoitti maatalouden sääntelyn järjestelmää, jossa yhteisiä varantoja myös kohdennettiin maanviljelijöille. Kyseessä oli siis valtava rahansiirto jäsenmailta tuottajille.¹³ Yhteisellä kauppapolitiikalla taas viitattiin yhteismarkkina-alueen sisäiseen rajattomuuteen. Yhteisön sisällä ei ollut tullirajoja, ulkopuolelta tuleviin tuotteisiin sen sijaan tuli tulli.

Samaan aikaan kun EEC perustettiin, valitsi Britannia toisen tien tehdä kauppaa Euroopan maiden kanssa. Se liittyi EFTA:n (The European Free Trade Association), joka oli erilainen vaihtoehto EEC:lle. EFTA painotti ennen kaikkea kauppaa ja yhteisiä sopimuksia, eikä siihen liittynyt suvereniteetin menetyksen uhkaa. Tämä sopi monen britin mielenlaatuun paremmin kuin EEC. Aluksi EFTA toimi hyvin mutta se ei kuitenkaan pystynyt kasvamaan samalla vauhdilla kuin kilpailijansa EEC. Britannian talous oli samalla menossa heikkoon kuntoon ja EFTA ei ollut talousalueena tarpeeksi voimakas antamaan sille lisävauhtia. Koska Ranskan ja Saksan taloudet olivat molemmat menneet briteistä ohi, eivät he nähneet muuta vaihtoehtoa kuin hakea EEC-jäsenyyttä, vaikka se sotikin heidän perinteisiä poliittisia näkemyksiään vastaan.

Britannian pyrkimystä liittyä EEC:n haittasi maan vanavedessä kulkeva Yhdysvaltain varjo. Etenkin Ranska oli hyvin skeptinen Britanniaa kohtaan, johtuen juuri pelosta Yhdysvaltain roolista taustalla. Lisää ongelmia toi Kansainyhteisön iso rooli Britannian kaupassa. Kansainyhteisöllä oli ns. suosituimmuusasema tuoda tuotteitaan lähes verottomasti Britanniaan. Tämä systeemi piti muuttaa liityttäessä, sillä se ei sopinut yhteen EEC:n yhteismarkkina-alueen periaatteiden kanssa. Kaupan lisäksi ongelmia liittymisessä aiheutti myös jo aiemmin mainittu yhteinen maatalouspolitiikka, josta britit eivät olleet innoissaan. Britannian maatalous oli rakenteeltaan hyvin erilainen, joten sillä oli eri tarpeita kuin Ranskan maataloudella. Jäsenyyshakemukset eivät tuottaneet

¹¹ Dedman 1996, 61, 64-66, 93

¹² Camps 2015, 2, 4

¹³ Knudsen 2009, 3

kahdella ensimmäisellä kerralla tulosta, sillä Charles De Gaulle torppasi molemmilla kerroilla Britannian jäsenyyden.¹⁴ Ensimmäisellä yrityksellä jäsenyyttä haki konservatiivien Harold McMillan ja toisella yrityksellä työväenpuolueen Harold Wilson. Kolmas ja onnistunut jäsenyyshakemus jätettiin konservatiivien johtajan, Britannian pääministerin Edward Heathin toimesta vuonna 1970.¹⁵ Ratkaisevat debaetit jäsenyyden tiimoilta käytiin Britannian parlamentissa lokakuussa 1971. Äänestys käytiin 28. lokakuuta ja se päätti liittymisen puolesta.¹⁶

Tässä tutkielmassa lähden tarkastelemaan juuri viimeksi mainitun kolmannen jäsenyyshakemuksen aikaista debattia Britannian parlamentissa. Seuraavaksi esittelen Britannian poliittista tilannetta tutkimukseni ajanjaksolta. Se avaa niitä suhteita, joita debateissa nousi esille. Tämän jälkeen esittelen tarkemmin tutkimukseni aihetta ja näkökulmaa, sekä esitän keskeiset tutkimuskysymykset.

1.3. Britannian poliittinen tilanne syksyllä 1971

Kesäkuussa 1970 käytiin Britanniassa vaalit, joiden merkitystä käsiteltävissä olevien debattien osalta ei voida korostaa liiaksi. Konservatiivipuolue lähti näihin vaaleihin Edward Heathin johdolla, tavoitteenaan kääntää maan talous jälleen nousuun. Tähän tavoitteeseen liittyi myös Britannian mahdollinen EEC-jäsenyys. Heath uskoi, että jäsenyys talousyhteisössä toisi Britannialle poliittista turvaa ja taloudellista kilpailullisuutta jälki-imperialistisessa maailmassa. Näillä aseilla konservatiivit löivät vaaleissa pääministeri Harold Wilsonin johtaman työväenpuolueen ja saavuttivat niukan kolmenkymmenen edustajan enemmistön parlamentin alahuoneessa.¹⁷

Harold Wilsonin hallitus luuli voittavansa kesän 1970 vaalit, ja tappio tulikin heille täysin yllätyksenä. Tämän tappion taustalla oli monia syitä, yhtenä niistä Harold Wilsonin kiista brittiläisten kaupan liittojen kanssa. Kaupan liitoissa oltiin sitä mieltä, että Wilson oli yrittänyt rajoittaa vapaata kauppaa vuoden 1969 taloudellisten suhteiden reformillaan. Tämän välirikon takia työväenpuolueen hävittyä vaalit heidän yleinen mielipiteensä siirtyi selkeästi vasemmalle. Sosialistisemmalla puolueohjelmalla pystyttäisiin myös haastamaan konservatiiveja tehokkaasti, kun työttömyys alkaisi kasvaa. Toisaalta kun puolue joutui yllättävästi ja nopeasti oppositioon, ei sillä ollut aikaa rakentaa yhtenäistä ja selkeää strategiaa oppositiovuosia varten. Esimerkiksi puolueen oikeampana olevaa siipeä pidettiin osaltaan syyllisenä Wilsonin epäonnistumisiin pääministerinä. Tämän vuoksi näiden työväenpuolueen jäsenten piti kamppailla puolueensa sosialistisempaa siipeä vastaan, joka siis sai vaikutusvaltaa 1970 vaalitappion jälkeen.¹⁸ Koko Edward Heathin pääministerikausi oli ajanjakso, joka murensi työväenpuolueen sisäistä yhtenäisyyttä. Heath jatkoi siitä mihin Wilson oli omalla valtakaudellaan jäänyt. Hän pyrki uudistamaan taloutta aktiivisemmalla otteella kuin työväenpuolueen johtaja oli tehnyt. Heathin ajama EEC-jäsenyys oli kuitenkin teema, joka teki eniten sisäistä

¹⁴ Troitino 2013, 28, 30, 64-66

¹⁵ Daddow 2002, 40

¹⁶ Ludlow 2015, 18

¹⁷ Laybourn 2002, 124

¹⁸ Meredith 2008, 45

vahinkoa oppositiopuolueelle. Wilsoninkin hallituksen 1966 ajamasta eurooppapolitiikasta tuli nyt oppositioaikana syvästi jakava teema työväenpuolueen riveissä.¹⁹ Työväenpuolueen jakolinjat EEC-asiassa olivat osa laajempaa debattia brittiläisessä politiikassa Euroopan integraation ajanjaksolla. Tässä keskustelussa oli kolme keskeistä ulottuvuutta. Ensimmäinen näistä koski Britannian suhdetta Kansainyhteisöön ja Yhdysvaltoihin. Toinen ulottuvuus koski tarkemmin EEC:ta. Kysymys oli siitä, minkälaisen muodon talousyhteisö ottaisi ja miten se vaikuttaisi Britannian suvereniteettiin. Monet työväenpuolueen jäsenet pitivät EEC:ta kapitalistisena rakennelmana, joka haittaisi tulevien työväenpuolueen hallitusten toimintaa talouden osalta. Kolmas iso teema oli EEC:n asettama uhka Kansainyhteisölle. Jotkut olivat sitä mieltä, että tappiot olisivat liittyessä liian suuret, kun taas toiset näkivät EEC:ssa myös mahdollisuuksia Kansainyhteisölle.²⁰

Tämä edellä mainittu sekavuus ja ristiriita heijastui merkittäväällä tavalla käsittelemisessä EEC-debateissa. Vaikka konservatiivien enemmistö alahuoneessa olikin vain kolmekymmentä edustajaa, piti työväenpuolueen sisäinen sekaannus huolta siitä, että he eivät pystyneet kaatamaan Heathin jäsenysshakemusta. Koska suurin osa puolueesta oli äänestänyt 1967 Harold Wilsonin jäsenysshakemuksen puolesta, oli jakautuva mielipide odotettavissa opposition puolelta. Harold Wilson oli siis erittäin haastavassa paikassa opposition johtajana.²¹ Jo ratkaisevan äänestyksen tulos tekee tämän näkyväksi. Edward Heath antoi puolueensa edustajien äänestää vapaasti EEC-asiasta, kun taas työväenpuolue pakotti puoluekurilla äänestämään konservatiivien jäsenysshakemusta vastaan. Kolmekymmentäyhdeksän konservatiivia vastusti EEC:n liittymistä, mutta peräti kuusikymmentäyhdeksän työväenpuolueen jäsentä uhmasi puoluekuria ja äänesti liittymisen puolesta.²²

Vaikka 1970-luvun alussa dekolonisaatio olikin jo pitkällä, ei imperiumin perintöä silti voitu sivuuttaa EEC-jäsenyysdebatissa. Keskustelua Kansainyhteisöstä ja imperiumin perinnöstä nähtiin molempien valtapuolueiden riveistä. Esimerkiksi monet niistä edellä mainitusta kolmestakymmenestäyhdeksästä konservatiivista, jotka vastustivat Heathin hallituksen jäsenysshakemusta, perustivat vastustuksensa Kansainyhteisöön ja imperiumiin. Monelle Britannian historiallinen erilaisuus suhteessa Euroopan ”toiseuteen” lepäsi juuri imperiumin varassa. Joillekin jopa koko Britannian merkitys tuli imperiumista ja kytköksistä siihen.²³ 1970-luku oli todellakin vielä imperialistisen retoriikan aikaa, vaikkakin sitä haastettiin useasta eri näkökulmasta.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin tutkimukseni näkökulmaa suhteessa tähän historialliseen taustaan. Esittelen myös keskeisimmät tutkimuskysymykset, joihin pyrin tässä tutkielmassa vastaamaan.

¹⁹ Bell 2012, 1, 54

²⁰ Meredith 2008, 72-73

²¹ Bell 2012, 76

²² Laybourn 2002, 124

²³ Dewey 2009, 30

2. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus käsittelee siis Kansainyhteisön roolia Britannian EEC-jäsenyysdebatissa lokakuussa 1971. Tätä debattia käytiin parlamentin alahuoneessa pitkin kesää ja syksyä, mutta se kulminoitui näihin lokakuun keskusteluihin. Lokakuun 28. päivä käytiin jo edellä mainitsemani äänestys konservatiivien jäsenyushakemuksesta, joka siis hyväksyi periaatteellisesti Britannian liittymisen Euroopan talousyhteisöön. Tämä intensiivinen viimeinen vaihe jäsenyysdebatissa alkoi 21. lokakuuta, joka on myös tutkimukseni aikarajauksen lähtökohta. Analysoin debatteja tuosta päivästä alkaen aina ratkaisevaan 28. päivään saakka. Olen valinnut juuri nämä päivät tutkimukseni kohteeksi, sillä ne edustavat koko jäsenyysdebatin ratkaisevia viimeisiä hetkiä. Oletettavaa on, että näillä kriittisillä hetkillä edustajat toivat kaikki perustelunsa esiin oman poliittisen kantansa puolesta. Rajaukseni perustuu siis puhtaasti ajankohdan merkittävyyteen koko Britannian EEC-polussa. Tutkimuksessani on siis kyse analyttisestä neksuksesta, jossa tarkastelen imperialistista ja internationalistista diskurssia osana EEC-debattia. Kiinnitän huomiota erityisesti luotuihin merkityksiin ja arvotuksiin.

Olen määritellyt tälle tutkimukselle neljä keskeistä lähtökohtaa ja kysymystä, joihin pyrin löytämään vastauksia. Nämä tutkimuskysymykset liittyvät niin käytännön politiikkaan kuin myös abstrakteimpiin teemoihin. Ne ovat siis eräänlainen läpileikkaus tutkimusaiheeseen. Ensimmäiseksi haluan selvittää, mitkä teemat nousivat Kansainyhteisön osalta keskeisiksi osana EEC-debattia. Pyrin myös tarkastelemaan sitä, miksi juuri nämä teemat nousivat esille debatissa. Se paljastaa tiettyjä arvotuksia brittipoliitikoiden keskuudesta. Tutkielmani rakenne jakautuu näihin debateissa käsiteltyihin teemoihin.

Toisena tarkastelun kohteenani ovat eri Kansainyhteisön maat. Haluan selvittää, mitkä Kansainyhteisön maat nousivat debatissa eniten esille, ja mistä tämä johtuu. Tärkeää on selvittää, pitivätkö parlamenttiedustajat joitakin Kansainyhteisön maita toisia tärkeämpinä, vai olivatko ne kaikki heille saman arvoisia. Kuten ensimmäinenkin tutkimuskysymys, myös tämä paljastaa erilaisia arvotuksia Kansainyhteisön suhteen.

Pyrin myös selvittämään mahdollisia puoluekohtaisia eroja suhteessa Kansainyhteisöön EEC-debatin tiimoilta. Olivatko tietyt teemat tärkeämpiä esimerkiksi konservatiiveille kuin työväenpuolueelle? Miksi tietyt teemat kiinnostivat kutakin puoluetta? Nämä kysymykset avaavat paitsi puolueiden poliittisia näkemyksiä, myös näkemyksiä Kansainyhteisön roolista maailmassa. Päähuomioni kiinnittyy totta kai kahteen suureen puolueeseen, konservatiiveihin ja työväenpuolueeseen. Otan kuitenkin silloin tällöin esille myös pienempien puolueiden edustajia.

Viimeisin tutkimuskysymykseni koskettaa oikeastaan kaikkia kolmea edellistä kysymystä. Se myös nivoo mielenkiintoisesti yhteen koko EEC-debatin antia

Kansainyhteisön osalta. Pyrin selvittämään, miten Kansainyhteisöstä puhutaan, ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan. Kielenkäyttö ja käsitteiden valinnat kertovat paljon siitä, mitä puhuja ajaa takaa. EEC-debatissa kielenkäyttö oli merkittävää sikäli, että siinä pyrittiin luomaan merkityksiä niin Britannialle, Kansainyhteisölle kuin imperiumillekin. Tämä tutkimuskysymys liittyy siis pitkälti kolmeen edelliseen tutkimuskysymykseen.

3. Aineisto ja metodit

Kaikki käsittelyssäni olevat debaetit löytyvät kokonaisuudessaan Hansard Online-tietokannasta, josta niitä on helppo etsiä ja tarkastella. Hyödyllinen tutkimuksen apuväline on ollut myöskin Hansard Corpus, josta voi etsiä tietyillä hakusanoilla teemoja debateista, tai rajata niitä aikakauden mukaan. Itse olen selvittänyt minä päivinä debatteja EEC-jäsenyydestä käytiin, ja sen jälkeen keskittynyt lähilukuun. Ensimmäisellä lukukerralla kartoitin debatin yleiset sävyt ja keskustelun aiheet, ja kiinnitin seuraavaa tarkempaa lukemista varten huomioni tiettyihin puheenvuoroihin. Erityisesti kiinnitin huomiota tiettyihin sanavalintoihin puheissa. Näitä olivat esimerkiksi viittaukset imperiumiin, traditioon tai sosialismiin. Toisella lukukerralla aloitin varsinaisen puheiden analysointityön, ja siihen työni perustuikin.

Metodologisesti työni on luonteeltaan laadullinen, sillä tutkin valittua joukkoa puheita valitusta joukosta debatteja. Olen kuitenkin valinnut tarkasteltavat puheenvuorot niin, että ne muodostavat mahdollisimman edustavan otoksen debatista. Näin pienemmälläkin puheiden määrällä päästään hyvin kiinni asian ytimeen ja vastaamaan edellä esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Pyrin työni analyysiosiossa rekonstruoimaan niitä mielipiteitä ja käsityksiä, joita Kansainyhteisöön ja EEC:n debateissa liitettiin.

Tärkein metodini tässä työssä on diskurssianalyysi, jota voidaan tässä yhteydessä kutsua myös historialliseen aineistoon kohdistuvaksi diskurssianalyysiksi. Puheiden analysointi on aina tulkintaa, kuten J.G.A. Pocock kirjoittaa teoksessaan *Political thought and history : essays on theory and method*. Pocockin näkemyksen mukaan kommunikointi on aina epäselvää ja täydellistä analyysia on mahdotonta tehdä.²⁴ Tämän vuoksi aiheen kontekstointi on tärkeää ja olen pyrkinyt siinä jo edellä täsmällisyyteen. Analysoin aikalaiskeskustelua, sen teemoja, sävyjä, arvotuksia ja kieltä, kuitenkin samalla muistaen kontekstoinnin merkityksen ja ylianalysoinnin vaarat. Vaikka käsitteistöä debateissa viliseekin, en näe sitä niin merkittävänä osasena, että nostaisin käsitehistorian diskurssianalyysin rinnalle toiseksi metodikseni. Käsitteiden rooli tutkimuksessani perustuukin lähinnä siihen, mihin yhteyteen ne liitetään.

Apuvälineenä olen käyttänyt niin käytännön työssä kuin myös tietoa jäsenellessäni Pasi Ihalaisen ja Taina Saarisen artikkelia ”Integrating a Nexus : the History of Political Discourse and Language Policy Research”. Tämä artikkeli on helpottanut tutkimuksessani debattien kokonaiskuvan hahmottamista. EEC-debatissa käsiteltiin lukuisia eri teemoja, käytettiin eri käsitteitä ja viitattiin eri asioihin. Tämän runsauden vuoksi Ihalaisen ja Saarisen artikkeli on ollut hyödyllinen. Siinä kirjoittajat esittävät, että

²⁴ Pocock 2009, 39

poliittisen diskurssin tutkimuksessa olisi syytä keskittää huomiota erilaisiin risteyskohtiin keskustelussa. Näitä ovat muun muassa fyysinen toiminta, käytännöt ja rakenteet, kuin myös instituutiot ja ideologiat diskursiivisina osasina. Pysin työni analyysiosassa tuomaan esiin näitä risteyskohtia, joita EEC-debatissa todellakin nähtiin. Tietyllä tapaa koko EEC-keskustelu voidaan nähdä neksuksena, jossa luotiin merkityksiä niin Britannialle, Kansainyhteisölle kuin myös joukolle muita kokonaisuuksia. Tutkimukseni esittelee siis EEC-debatin analyttisena neksuksena. Ihalainen ja Saarinen kirjoittavat, että aiemmin parlamentt historiassa on kiinnitetty enemmän huomiota syihin ja seurauksiin. On tarkasteltu parlamentin äänestyksiä ja tutkittu miksi niin äänestettiin ja mitä siitä seurasi. Viime aikoina huomiota on kiinnitetty kuitenkin enemmän politiikkaan, jota tuotettiin parlamenttien sisällä käytäntöjen, symbolien ja rituaalien sekä itse keskustelun kautta.²⁵ Pysin havainnollistamaan näitä teemoja myös tässä tutkimuksessa. Vaikka kerronkin mitä kaikkea parlamenttiedustajien näkemysten taustalla oli ja kuinka he äänestivät, pyrin myös nostamaan esiin sitä, mitä he kieltä käyttäessään poliittisesti tekivät.

Tutkimukseni edustaa siis kokonaisuudessaan sellaista suuntaa, jota ei ainakaan liiemmin ole Britannian EEC-debateista tehty, muutamaa artikkelia lukuunottamatta. Lähes kaikki muu tutkimus on ollut suurten linjojen kartoittamista ja makrotason historiaa. Seuraavaksi esittelenkin aiheesta tehtyä aiempaa tutkimusta valikoitujen otosten kautta.

4. Aiempi tutkimus aiheesta

Britannian EEC-jäsenyyssprosessista kokonaisuudessaan on kirjoitettu runsaasti erilaisia perusteoksia, jotka avaavat prosessin historiallista kulkua. Useimmat aiheesta kirjoitetut teokset voidaan jakaa kahteen alaryhmään niiden näkökulman perusteella. Ensimmäisen ryhmän muodostavat Euroopan integraation näkökulmasta kirjoitetut teokset. Tällaisiin voidaan lukea vaikkapa Martin Dedmanin *The origins and development of the European Union, 1945-95 : a history of European integration* ja David Ramiro Troitinin *European integration : building Europe*. Nämä teokset ovat tarjonneet tutkimukselleni paljon apua varsinkin sen teemoja kontekstoidessa. Troitinin kirjassa on erinomainen Britannian Eurooppa-suhteeseen perehtyvä luku, jota olenkin hyödyntänyt tässä tutkielmassa.

Toisen ison ryhmän Britannian EEC-jäsenyyssprosessia tutkivassa kirjallisuudessa muodostavat EU-kriittisyyden näkökulmaa hyödyntävät tutkimukset. Nämä tutkimukset ovat arvokkaita, sillä ne tuovat esille erilaisia poliitikkoja ja ryhmittymiä, jotka ovat olleet hyvin EU-vastaisia. Tästä on totta kai ollut suoraa hyötyä tutkimustyölleni, sillä olen voinut kiinnittää huomioni näiden teosten esittelemiin persooniin ja ryhmittymiin. Tätä linjaa edustavista teoksista voidaan mainita Anthony Forsterin *Eurocepticism in contemporary British politics : opposition to Europe in the British Conservative and Labour parties since 1945* ja Robert F. Deweyn *British national identity and opposition to membership of Europe, 1961-63 : the anti-Marketeers*. Tässä siis esiteltyinä kaksi suurinta tutkimuslinjaa, jotka ovat lähellä omaa aihettani.

²⁵ Ihalainen, Saarinen 2019, 2, 5

Kolmas suuntaus, joka on havaittavissa Britanniaa ja EEC:ta käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa on nimenomaisesti Britanniaan ja sen jäsenyyssprosessiin keskittyvä suuntaus. Nämä tutkimukset käsittelevät Britannian jäsenyyssprosessin eri vaiheita, kuten hakemuksia ja niitä jättäneitä hallituksia. Parlamenttiin ne eivät koske millään tavalla, vaan ennemminkin jäljittelevät jäsenyyssprosessin suuria linjoja. Tällaisia teoksia ovat Miriam Campsin *Britain and the European Community, 1955-1963* ja Oliver J. Daddowin *Harold Wilson and European integration : Britain's second application to join the EEC*. Kuten voidaan huomata, on tämä tutkimuksen haara painottunut yksinomaan 1960-luvun vaiheisiin. Oman tutkimukseni aikakautta, eli 1970-luvun alkua ei juurikaan ole tutkittu ja vielä vähemmän parlamenttipuheiden avulla. Yksi artikkeli tekee tähän kuitenkin poikkeuksen.

Piers N. Ludlowin artikkeli ”Safeguarding British Identity or Betraying It? The Role of British 'Tradition' in the Parliamentary Great Debate on EC Membership, October 1971” käsittelee tradition roolia Britannian parlamentin ratkaisevassa EEC-debatissa 28. päivänä lokakuuta 1971. Se käsittelee siis juuri niitä debatteja, joita itsekin tarkastelen tässä tutkielmassa. Piers esittää artikkelissaan, että EEC-jäsenyyttä sekä puolustettiin että vastustettiin sekä tradition että uuden uljaan tulevaisuuden avulla. Piersin mukaan nämä runsaat näkemyserot ovat myös taanneet sen, että Britannian päätös on kerta toisensa jälkeen nostettu tikunnokkaan ja haastettavaksi.²⁶ Otan tässä tutkielmassa kantaa myös näihin Ludlowin johtopäätöksiin. Palaan niihin tuonnempana käsittelylyvyissa. Ludlowin artikkeli on sikäli poikkeuksellinen ja mielenkiintoinen, että se edustaa metodologisesti enemmän diskurssianalyysia, kuin monet edellä esitellyt tutkimukset. Perinteisesti Britannian parlamenttia on tutkittu lähinnä poliittisen prosessin näkökulmasta, kun taas itse keskityn enemmän siihen, mitä itseasiassa prosessin sisällä tapahtuu. Olennaista ei välttämättä ole se, miten ratkaisevassa äänestyksessä kävi, vaan nimenomaan matka tuohon äänestykseen. Puheet, joita parlamentissa pidettiin, uudensivat, toistivat ja loivat poliittista prosessia. Puheiden avulla luodut merkitykset, arvotukset ja kannanotot ovat omalle tutkimukselleni tärkeitä.

Nyt olen esittänyt oman tutkimukseni kannalta tärkeimmän historiallisen taustan, aineiston ja metodit sekä aiempaa tutkimusta valikoiduin otoksin. On aika siirtyä itse analyysin pariin. Mikä oli Kansainyhteisön rooli EEC-debatissa? Mitä Kansainyhteisön maita arvostettiin toisia enemmän? Mitä eroja puolueiden suhtautumisessa Kansainyhteisöön on debateissa havaittavissa? Miksi tietyt Kansainyhteisön maat ja teemat nousivat niin merkittävällä tavalla esille? Esittelen debatin keskeisiä puheenvuoroja jaettuna neljään eri teemaan, joita ovat maatalous, talous ja kauppa, imperialismi ja traditio sekä sosialismi, eriarvoisuus ja Kansainyhteisö. Näiden teemojen kautta muodostuu kattava kuvaus EEC-debatista Kansainyhteisön näkökulmasta.

²⁶ Ludlow 2015, 32

5. Maatalous ja ruoan hinta

Kun tarkastellaan koko EEC-jäsenyysdebattia, voidaan tehdä ainakin yksi tärkeä huomio. Työväenpuolueeseen kuuluvat edustajat eivät puheissaan kannattaneet merkittävästi EEC-jäsenyyttä. Heidän huomionsa keskittyi pikemminkin jäsenyyslakemuksen ”sivuseikkoihin” tai ainakin pienempiin yksityiskohtiin, eikä niinkään koko EEC-kysymyksen perustavaan luonteeseen. Piers N. Ludlow valottaa tämän havainnon taustoja artikkelissaan. Vaikka työväenpuolue oli aiemmin ajanut EEC-jäsenyyttä, ohjeistettiin sen jäsenet vastustamaan Heathin konservatiivihallituksen ohjelmaa. Konservatiiveille taas annettiin lupa äänestää, miten he halusivat.²⁷ Tämän puoluejohdon tiukan ohjeistuksen takia eurooppamyönteisiä työväenpuolueen puhujia oli hyvin vaikea löytää debateista, vaikka lopulta puoluekuria uhmattiinkin äänestyksessä laajalti. Samoin myös konservatiivien vapaus puhua näkyi debateissa. Äänekkäitä jäsenyyden vastustajia löytyi lukuisia. Pitää kuitenkin muistaa, että Edward Heathin hallitus ei suinkaan ollut ensimmäinen, joka yritti viedä Britannian EEC:n. Ensimmäisellä yrityksellä jäsenyyttä haki konservatiivien Harold McMillan ja toisella yrityksellä työväenpuolueen Harold Wilson. Kolmas ja onnistunut jäsenyyslakemus jätettiin konservatiivien johtajan, pääministeri Heathin toimesta vuonna 1970.²⁸ Tämä historiallinen ja poliittinen asetelma näkyy myös ensimmäisenä esiteltävässä teemassa, eli maataloudessa ja ruoan tuotannossa.

Alan S. Milward kirjoittaa, että 1960-luvulla EEC:n selviytymistä haittasivat jatkuvasti käydyt kiistelyt ruoantuotannosta. Etenkin vehnän hinta aiheutti tuolloin paljon keskustelua ja eripuraa jäsenmaiden kesken. Tultaessa 1970-luvulle EEC:n yhteinen maatalouspolitiikka CAP (Common Agricultural Policy) sitoi kolme neljäsosaa yhteisön hallinnollisesta kapasiteetista ja jopa seitsemänkymmentä prosenttia budjetista. Tätä taustaa vasten ei voida pitää yllättävänä, että myös Britannian EEC-jäsenyysdebateissa maatalous nostettiin yhdeksi keskeisimmistä teemoista. Maatalousteeman ympärille nivoutui keskusteluissa monia muitakin teemoja, kuten kansantalous yleensä ja vaikkapa brittiläisen imperiumin historia ja perinteet. Tässä mielessä maatalous voidaan temaattisesti nähdä erittäin tärkeänä risteyskohtana osana EEC-debattia.

Maatalouden suojelusta ja riittävän maataloustuotannon ylläpitämisestä oli tullut osa jokaisen eurooppalaisen valtion politiikkaa jo alkaen 1950-luvulta. Panostus maatalouteen johti tuotannon lisäykseen ja sitä kautta ruokatarvikkeiden ylijäämään Euroopassa. Nämä ruokatarvikkeet olivat kuitenkin hinnaltaan korkeampia verrattuna Euroopan ulkopuolelta tuotuun ruokaan.²⁹ Ruoan hinta olikin yksi aspekti, joka nousi

²⁷ Ludlow 2015, 21

²⁸ Daddow 2002, 40

²⁹ Milward 2000, 197

yllättävän suureen rooliin Britannian parlamentissa käydyssä debatissa. Sen avulla pyrittiin ennen kaikkea vastustamaan liittymistä talousyhteisöön.

Itse debatissa työväenpuolueen Denis Healey oli selkeästi eri mieltä kuin vaikkapa entinen pääministeri, konservatiivien Alec Douglas-Home omassa EEC-linjassaan. Healey sanoi EEC:n liittymisen tarkoittavan sitä, että Britannia ”menettää” Kansainyhteisön. Lisäksi Healey kritisoi vahvasti EEC:n yhteistä maatalouspolitiikkaa, jonka hyväksyminen johtaisi hänen mielestään kallistuneisiin ruoan hintoihin Britanniassa.³⁰ Yhteinen maatalouspolitiikka todellakin nähtiin Britannian EEC-keskustelussa joidenkin osalta ongelmana. Jotkut liittivät maatalouspolitiikan osaksi laajempaa kysymystä Britannian suvereniteetista ja pelkäsivät että sen hyväksyminen heikentäisi brittiläisten maanviljelijöiden asemaa.³¹ Healey ei kuitenkaan edustanut aivan tätä kantaa, vaan hän lähestyi asiaa enemmän käytännön näkökulmasta. Halpa Kansainyhteisöstä tuotu ruoka vaihtuisi kalliiseen Euroopasta tuotuun ruokaan, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Kansainyhteisö ei siis näyttäytynyt Healeyille ylevänä poliittisena yhteisönä, vaan ennemminkin halvan ruoan alkuperänä. Kansainyhteisö nähtiin siis ainakin tässä kohtaa välineellisenä toimijana. Kyseessä on osittain myös äänestäjien, eli kuluttajien kosiskelu. Hyvän vastinparin Healeyn näkemyksille debateissa tarjosi konservatiivien Sir Eric Bullus, joka halusi myös pitää ruoan hinnan matalana, mutta liitti tähän diskurssiin myös imperialistisia sävyjä. Bullus teki hyvin selväksi, että vastustaa Britannian EEC-jäsenyyttä. Bullus sanoi, että hän haluaa ostaa ruokaa mahdollisimman halvalla, ja että Britannian EEC-jäsenyys nostaisi ruoan hintoja. Samalla Bulluksen mukaan autettaisiin myös Kansainyhteisön maita. Bulluksen perustelut jäsenyyden vastustamiselle olivat hyvin samanlaisia kuin hänen puoluetoverillaan Jasper Morella, josta kuulemme tuonnempana lisää. Hän sanoi, että lopulta EEC-maat liitettäisiin varmasti yhteen. Bullus ei halunnut luopua pisarastakaan Britannian suvereniteettia vaan halusi pitää tiukasti kiinni itsenäisyydestä.³² Hänen kohdallaan kyse oli siis enemmän periaatteesta, kun taas työväenpuolueen Healeyille tärkeämpää oli käytäntö.

Näitä edellä mainittuja teemoja nosti esiin myös työväenpuolueen Raphael Tuck omassa puheessaan. Tuck kuvasi mahdollisen EEC-jäsenyyden vaikutuksia seuraavalla tavalla;

” The E.E.C. budget is financed partly by levies on food imports. Great Britain is the biggest importer of foodstuffs in the world. About half her foodstuffs are imported. The Common Market is self-sufficient and has surpluses. So we would pay while the Common Market countries would not. The E.E.C. budget is also financed partly by the yield on customs duties and manufactured goods from outside the E.E.C. We do a far larger share of our trade outside the Common Market than the E.E.C. countries do, so we should pay more in customs duties than they would. “

Tuck otti siis esiin jo edellä mainitun EEC-alueen omavaraisuuden ja ylijäämän ruoantuotannon suhteen. Tuck vertasi jäsenmaiden tilannetta Britanniaan, joka toi noin puolet omasta ruoastaan ulkomailta. Lisäksi hän mainitsi myös muut tuotteet, joiden tuonnista Britannia joutuisi EEC:n jäsenmaana maksamaan tullimaksuja. Britannian

³⁰ Mr. Denis Healey, HC Deb, 21.10.1971, c. 930

³¹ Forster 2002, 22

³² Sir Eric Bullus, HC Deb, 25.10.1971, c. 1313-1316

tilanne todellakin oli jo historiallisesti hyvin erilainen verrattuna mantereella sijaitseviin Länsi-Euroopan maihin. EEC oli vuonna 1964 päättänyt vehnän hinnasta kollektiivisesti. Hinnan yläraja määräytyi Saksan hintatason mukaan ja kansallisia hintojen alarajoja jouduttiin sopimuksessa nostamaan. Ranskalaiset ja hollantilaiset eivät pitäneet tästä sopimuksesta, sillä he joutuivat nostamaan perinteisesti alempia hintojaan.³³ Kanaalin toisella puolella tilanne oli kuitenkin erilainen. Brittikuluttajille oli pystytty tuomaan ruokaa lähes maailmanmarkkinahintaan, joka oli paljon alhaisempi kuin mitä kuluttajat Länsi-Euroopassa joutuivat maksamaan. Aina eivät suinkaan maanviljelijät Britanniassa olleet innoissaan tästä kotimaisen ja tuodun ruoan hintojen epäsuhdasta, jolloin he aina vaativat hallitukselta toimia asiassa.³⁴ Mutta vaikka Britannian maanviljelijät eivät olisi olleet tyytyväisiä halpaan tuotavaan ruokaan, kansalaiset varmasti olivat. Tämän tiesivät myös oppositiossa istuneet työväenpuolueen edustajat, kuten juuri vaikkapa Raphael Tuck tai Denis Healey. Hintojen mahdollisella nousulla peloteltiin ja pyrittiin näin torppaamaan konservatiivien johtama EEC-jäsenyyshanke.

Raphael Tuck otti maatalousteeman tiimoilta kiinni vielä Uuden-Seelannin tilanteeseen, josta kuultiin debateissa runsaasti. Tuck vertasi Uudelle-Seelannille neuvoteltuja sopimuksia avioero-oikeudenkäyntiin, jonka päätös on hyvä vain olosuhteiden puitteissa. Vertaus oli kieltämättä värikäs, mutta kuvasti selkeästi tyytymättömyyttä hallituksen aikaansaannoksiin. Sitten Tuck vetosi vieläpä Britannian yhteiseen historiaan Uuden-Seelannin kanssa seuraavalla tavalla;³⁵

”Countries like New Zealand fought for us in two world wars and rationed themselves to provide food for Great Britain, and now they are apparently to be thrown to the winds.”

Työväenpuolueen edustaja siis vetosi voimakkaasti tunteisiin nostaessaan esiin maiden yhteisen sotahistorian ja Uuden-Seelannin Britannian vuoksi tekemät uhraukset. Tässä lauselmassa voi nähdä kaikuja myös vanhasta brittiläisestä imperialismista, jota sitäkin kuultiin debateissa tasaisin väliajoin.

Tuckin puoluetoveri William Ross edusti debatissa samaa työväenpuolueelle ominaista kantaa. Hän kritisoi EEC:n liittymisen ehtoja ja perusteli kantaansa voimakkaasti maatalouden ja ruoan hinnan kautta. Hän linjasi oman kantansa hyvin samaan tapaan kuin Raphael Tuck oli tehnyt omassa puheenvuorossaan;

”Here we are giving away the world's finest food market, which over the years has been the pattern of our development. Is it any wonder that there has been a decline in Commonwealth trade over the last 10 years when we have been showing how ready we are to desert the Commonwealth countries?”

Ross viittasi kaupankäynnin vähenemiseen Britannian ja Kansanyhteisön välillä.³⁶ Sekä tuonti että vienti oli todellakin laskenut Kansainyhteisön kanssa menneinä kahtena vuosikymmenenä. Vuonna 1950 neljäkymmentäseitsemän prosenttia Britannian viennistä suuntautui Kansainyhteisöön. Kymmenen vuotta myöhemmin tuo lukema oli pudonnut seitsemällä prosentilla. Myös tuonti oli pienentynyt samalla ajanjaksolla

³³ Knudsen 2009, 223

³⁴ Milward 2000, 224

³⁵ Mr. Raphael Tuck. HC Deb. 26.10.1971. c.1576-1580

³⁶ Mr. William Ross. HC Deb. 26.10.1971. c.1490

merkittävästi. Vuonna 1950 neljäkymmentäyksi prosenttia Britannian tuonnista tuli Kansainyhteisöstä. Vuonna 1960 Kansainyhteisö vastasi enää kolmestakymmenestä neljästä prosentista Britannian tuonnista.³⁷ Tosiasiat olivat siis kiistämättömiä. Kansainyhteisön rooli oli selvästi pienentynyt. Syistä ja seurauksista sen sijaan riittikin paljon kiisteltävää. Kuten Rossin puheesta nähdään, jotkut syyttivät Kansainyhteisön pienenevästä asemasta Britannian politiikkaa. Ross viittasi puheessaan Britannian väitettyyn alttiuteen hylätä Kansainyhteisön maat. Tämä kuulostaa sikäli erikoiselta, että aiemmin työväenpuolue oli itsekin hakenut epäonnistuneesti EEC:n jäsenyyttä Harold Wilsonin johdolla. Kuitenkin argumentin ytimessä oli jälleen ruoan hinta ja Kansainyhteisön ruokamarkkinat. Rossin mukaan ne olivat jo vuosia Britannian kehityksen taustalla. Ajatus Kansainyhteisöstä Britannian vilja-aittana eli siis vahvasti debatissa.

Lukijasta voi tarrautuminen ruoan hintoihin tuntua erikoiselta, kun ajattelee laajemmin koko Euroopan integraation historiaa ja niitä isompia muutoksia, joita se on saanut aikaan. On kuitenkin huomattava, että tavalliselle britille 1970-luvun taitteessa ruoka saattoi olla ainoa asia, joka liitti hänet brittiläisen imperiumin loistokkaaseen menneisyyteen. Vuonna 1951 tehdyssä kyselyssä nimittäin selvisi, että kuusikymmentä prosenttia briteistä ei osannut nimetä yhtäkään Britannian siirtomaata. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että imperiumin tapahtumilla ei olisi ollut poliittista merkitystä myös Britanniassa.³⁸ Erityisen hyvin tämä tuli selväksi EEC-jäsenyysdebateissa. Kansainyhteisö nostettiin yhä uudestaan tapetille, ja monesti juuri ruoan hinnan kautta, sillä ruoka oli yksi brittiläisen imperiumin näkyvimmistä jäänteistä eletessä 1970-luvun alkua.

Kuten jo luvun alussa totesin, oli yhteinen maatalouspolitiikka valtavan iso osa EEC:n byrokraattista koneistoa sekä toisaalta myös sen rahallista panostusta. Tätä tosiasiaa vasten osuvalta tuntui työväenpuolueen edustajan Michael Stewartin lausuma, jossa hän kyseenalaisti koko maatalouskysymyksen järjellisyuden osana debattia. Stewart lausui asiasta seuraavaan tapaan,³⁹

” One could certainly go in determined to do one's best about New Zealand, transitional periods, contributions to the Community budget, the sugar communities and so on. But surely it was not possible to say "We are entering the negotiations in good faith and one of the things we shall ask for is that the whole nature of the C.A.P. shall be altered." I do not see how anybody who knew the nature of the E.E.C. could do that...”

Stewart siis haastoi sen lähtökohdan, että Britannia olisi voinut saada paljon paremman sopimuksen Kansainyhteisön maiden ja maatalouden osalta. Tämä on mielenkiintoinen argumentti, sillä edellä kuullut Stewartin puoluetoverit pyrkivät kritisoimaan juuri konservatiivien neuvottelemia ehtoja, eivätkä niinkään jäsenyyslakemuksen perusasetelmaa. Stewart tuntuneen siis olleen tässä kysymyksessä hieman keskeisellä kuin monet muut hänen puolueensa edustajat. Hänellä ei näyttänyt riittävän usko siihen, että Britannia voisi paljon parempaa sopimusta saadakaan, mutta ei hän myöskään ollut

³⁷ Heinlein 2013, 204

³⁸ Parsons 2014, 147

³⁹ Mr. Michael Stewart. HC Deb. 26.10.1971. c.1514

täysin konservatiivienkaan kelkassa. Stewart kuitenkin näytti pitävän yhteisen Euroopan asiaa Britannialle niin tärkeänä, että hän ilmoitti uhmaavansa puoluekuria ensimmäistä kertaa kahteenkymmeneen vuoteen.⁴⁰ Tämä on merkittävää, kun vertaa Stewartin asennetta muihin asiassa kuuluihin työväenpuolueen edustajiin. Hän oli valmis äänestämään konservatiivien jäsenyyshakemuksen puolesta, eikä suinkaan vain kritisoinut sopimuksen ehtoja, kuten useimmat työväenpuolueen jäsenet olivat tehneet.

Hallituspuolueen edustajista Edward Taylor vastusti EEC-jäsenyyttä useiden eri seikkojen perusteella, ja yksi niistä koski maataloutta ja ruoan hintaa. Taylor uhmasi hallituspuolueen enemmistöä ja kertoi vastustavansa jäsenyyttä seuraavin perustein;

” In other words, the Six would gain from our contribution. How can that be fair to Britain? How can that be accepted as a sensible basis on which to join the Community? The same considerations apply to the common agricultural policy. We know that the previous Government, or at least a majority of the Cabinet, were prepared to accept this policy. That is not in doubt; but the important thing is not whether we support it, or whether the Opposition support it, but whether it is a sensible arrangement to adopt for Britain's entry into the Community. It will mean a substantial increase in food prices.”

Taylor teki puheessaan mielenkiintoisen liikkeen, kun hän painotti että kyse ei ole hallituksen ja opposition kiistasta, vaan siitä onko neuvoteltu sopimus Britannialle edullinen. Kuitenkin hän itse otti samaan hengenvetoon esiin edellisen hallituksen, eli Harold Wilsonin johtaman työväenpuolueen EEC-kannan. Kyse oli siis kuitenkin puoluepolitiikasta. Taylor ilmaisi hieman epäselvästi, että edellinen hallitus, tai ainakin suurin osa siitä oli valmis hyväksymään EEC:n yhteisen maatalouspolitiikan. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa ainakaan edellisen pääministerin, Harold Wilsonin osalta. Oliver J. Daddowin mukaan Wilson vastusti ylikansallisuutta, Kansainyhteisön etuoikeuksien menettämistä ja yhteistä maatalouspolitiikkaa. Hän näki myös ristiriitaisuuksia Rooman sopimuksen ja työväenpuolueen talousohjelman välillä.⁴¹ Wilsonin kannassa voidaan siis nähdä häivähdys sosialismin ja kapitalismin välisestä kitkasta kylmän sodan hengessä. Harold Wilsonin mielipidettä yhteiseen maatalouspolitiikkaan yritettiin arvostella Taylorin lisäksi myös valtiovarainministeri Anthony Barberin toimesta.⁴²

Taylor otti puheessaan suoraan kantaa myös EEC:lle maksettaviin maataloustukiin. Hän ei ymmärtänyt miksi Britannia luopuisi halvasta ruoasta ja rahoittaisi sen sijaan Ranskan ja Hollanin maatalouksia. Ranskan vienti esimerkiksi vehnän osalta oli kasvanut räjähdysmäisesti jo 1960-luvulle tultaessa ja esimerkiksi vuonna 1960 se vei yli kaksikymmentä prosenttia Saksaan tuodusta vehnästä.⁴³ Tämä valtava tuotanto teki Ranskasta tietysti myös suuren maataloustukien kuittaajan. Taylor asetteli oman ihmetyksensä maataloustukien osalta varsin selväsanaisesti;⁴⁴

” How can it possibly be in our interests to abandon our cheap food policy, to put taxes on food being imported, and to give the money obtained from the extra contribution to the Community?”

⁴⁰ Mr. Michael Stewart. HC Deb. 26.10.1971. c.1519

⁴¹ Daddow 2016, 80

⁴² Mr. Anthony Barber. HC Deb. 27.10.1971. c.1745

⁴³ Milward 2000, 239

⁴⁴ Mr. Edward Taylor. HC Deb. 26.10.1971. c.1523-1524

Taylor oli kannassaan kohtuullisen lähellä aiemmin kuultuja työväenpuolueen William Rossia ja Raphael Tuckia. Sen sijaan opposition Michael Stewart kannatti hallituksen esitystä, toisin kuin Taylor. Puoluekohtaiset erot saattoivat siis joskus jopa karista EEC-debatissa, jos edustajat esittivät samanlaisia perusteluja ajatustensa tueksi. Yleensä rintamalinjat pysyivät kuitenkin hallituksen ja opposition välillä suhteellisen selvinä. Stewart ja Taylor olivat oman puolueensa kapinallisia, jotka vastustivat valtavirtaa, vaikkakaan konservatiivit eivät puoluekuria tässä tapauksessa pakottaneetkaan.

Taylorin puoluetoveri Sir Ronald Bell esitti debatissa voimakkaimman näkemyksen EEC:n maatalouspolitiikkaa vastaan. Hän nimittäin povasi koko yhteisen maatalouspolitiikan ja samalla myös EEC:n romahtamista. Bell uskoi, että Britannia voisi tämän jälkeen siirtyä Eurooppaan omilla ehdoillaan ja viedä mukanaan myöskin Kansainyhteisön ja EFTA:n;⁴⁵

“In no time at all the common agricultural policy, now so burdensome because economic growth has faded, will fall to the ground and in a short time we shall have the opportunity of joining with those nations on the Continent without the common agricultural policy, without the dominance of the Commission and, therefore, with the Commonwealth, with control over our affairs and with cheap food, just as we have these things now with E.F.T.A., and should seek to have them in any association which we in this country with our long history of proud institutions ever negotiate.”

Bellin puheenvuorossa on havaittavissa jopa pientä epätoivoa hänen asiansa kanssa. Hän vastusti selkeästi jäsenyyttä ja yritti saada kelkkaansa mahdollisimman monta edustajaa, kun ratkaisevaan äänestykseen oli aikaa enää muutama päivä. Bell olisi mielellään säilyttänyt status quon ja pitänyt kiinni siitä mitä Britannialla jo oli kansainvälisellä areenalla. Bellille, kuten monelle muullekin, Kansainyhteisö näyttäytyi halvan ruoan tuottajana. Hänelle EEC-kysymys näytti olevan sekoitus suvereniteettiasiaa ja halua pitää kiinni menneestä. Imperialismin perintö tuntui olevan lähellä Bellin sydäntä.

Pohjois-Irlantilainen unionisti Stanley R. McMaster puolestaan esitti aivan oman näkökulmansa koskien maataloutta ja Kansainyhteisöä osana EEC-keskustelua. McMasterin näkemys on totta kai merkityksellinen siksi, että se ei edustanut kumpaakaan valtapuoluetta. Kuitenkin sisällöltään McMasterin puhe noudatteli hyvin samanlaista kritiikkiä kuin aiemminkin puhujilla. McMaster oli huolissaan maataloustuotteiden tullista, joka tulisi koskettamaan EEC:n ulkopuolisia maita. Tämä tarkoittaisi sitä, että muualta maailmasta, eli toisien sanoen Kansainyhteisöstä, ei voitaisi enää tuoda ruokaa Britanniaan. Hän otti hyvin solidaarisen, melkeinpä sosialistisen kannan lausuessaan asiasta seuraavasti;

“Whether or not we wish to trade with the rest of the world, they will not have the necessary resources, that is to say, they will not earn their income by selling their food to us, to enable them to go on producing our needs.”

McMaster siis epäili Britannian mahdollista jäsenyyttä, sillä se ajaisi EEC:n ulkopuolisia maita ulos maataloustuotteiden kaupasta Britannian kanssa. Koko hänen näkemyksensä ei kuitenkaan perustunut vain tähän seikkaan, vaan McMaster nosti esiin myös

⁴⁵ Sir Ronald Bell. HC Deb. 26.10.1971. c.1631

selkeämmin Britanniaa koskettavan uhkakuvan. Hän kauhisteli EEC:n liittymisen kustannuksia, jotka hänen mukaansa nousisivat paljon odotettua korkeammiksi. Tähän perustuen McMaster totesi, että liittymisen hyötyjen tulisi olla merkittäviä, jotta ne korvaisivat sekä liittymissumman että nousevat ruoan hinnat.⁴⁶ Unionisti siis yhdisteli puheessaan mielenkiintoisesti sekä työväenpuolueen solidaarisuusretoriikkaa että konservatiivien talouden madonlukuja. McMaster oli liittymisen kritiikkinsä osalta siis keskikaistalla yhdistellen eri puolien näkemyksiä.

McMasterin tapaan Britannian tuontiin keskitti huolensa myös konservatiivien Ronald Russell. Tämä huoli liittyi erityisesti maitotuotteisiin. Hän kritisoi suunnitelmia leikata halpojen maitotuotteiden tuontia Australiasta ja Uudesta-Seelannista, mikäli yhteismarkkina-alueeseen liittyttäisiin. Russell muistutti, että Australian ja Uuden-Seelannin voin hinta oli vain puolet EEC-alueelta tuodun voin hinnasta, vaikka se oli lentänyt 11 000 kilometriä.⁴⁷

Kovan linjan sosialisti Thomas Peart vastusti puheessaan selkeästi Britannian EEC-jäsenyyttä ja perusti tämän vastustuksensa Kansainyhteisön asemaan. Hän oli sitä mieltä, että Britannia menettäisi liittyessään perinteisiä kumppaneita, jotka olivat tuoneet ruokaa maahan ja auttaneet kriisitilanteissa. Ruoan hinta kuluttajalle tulisi Peartin mukaan kasvamaan pitkässä juoksussa. Kansainyhteisön rooli ruoantuottajana tuli siis jälleen esille. Tässä on nähtävissä yhtymäkohtia monien konservatiivien näkemyksissä Kansainyhteisöön. Peart otti lisäksi voimakkaasti kantaa varsinkin Uuden-Seelannin asemaan, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Hänen mielestään ongelmia tulisi etenkin maitotuotteiden kanssa, joiden tuonnin määrää Britanniaan vähennettäisiin EEC:n liityttäessä. Tässä teemassa hän siis noudatteli samoja latuja jo äsken kuultujen McMasterin ja Russellin kanssa. Peart sanoi, että liittyminen yhteismarkkina-alueeseen tarkoittaisi ranskalaisen maanviljelijän valintaa uusiseelantilaisen maanviljelijän sijaan.⁴⁸ Thomas Peart oli todella vastustanut EEC-jäsenyyttä jo paljon ennen vuotta 1971, sillä hänestä kerrotaan myös tutkimuskirjallisuudessa. Anthony Forsterin mukaan Peart oli aiemmin kannattanut uudenlaista vaihtoehtoa, ”sosialistista ulkopoliittikkaa”, jonka nojalla hän oli vastustanut sekä yhtenäistä Eurooppaa kuin myös Yhdysvaltoja.⁴⁹

Edellä esiteltyissä puheissa on havaittavissa tuttu kaava. Työväenpuolueen jäsenet vastustivat jäsenyyden ehtoja enemmän kuin itse ajatusta EEC:sta. Kovan linjan perinteiset konservatiivit sen sijaan inhosivat koko EEC:n ideaa, suhteessa vanhaan imperiumiin ja vahvaan Kansainyhteisöön. Kritiikki jäsenyyden maatalousaspektia kohtaan oli voimakasta ja se kohdistui samoihin asioihin yli puoluerajojen, vaikka puhujat muuten olisivatkin olleet poliittisesti hyvin kaukana toisistaan. Ehkä heillä olikin enemmän yhteistä, kuin voisi pintaraapaisulla olettaa.

Robert F. Deweyn mukaan jo liittyminen EFTA:an oli nähty Britannian maanviljelijöiden riveissä siirtymisenä todellisen protektionismin piiriin. Maatalousteema antoi tätä taustaa

⁴⁶ Mr. Stanley R. McMaster. HC Deb. 26.10.1971. c.1570-1571

⁴⁷ Sir Ronald Russell, HC Deb, 22.10.1971, c. 1144

⁴⁸ Mr Fred Peart, HC Deb, 22.10.1971, c. 1105-1106

⁴⁹ Forster 2002, 13

vasten parlamenttiedustajille hyvin erilaisia mahdollisuuksia puolustaa tai vastustaa mahdollista EEC-jäsenyyttä, sillä se oli ollut osa Britannian Eurooppa-keskustelua jo pitkään. Sosialisti pystyi vetoamaan solidaarisuuteen tai ruoan hintaan, kun taas konservatiivisempi saattoi kritisoida EEC:n maataloustukia. Maatalous kokonaisuudessaan oli kuitenkin iso lyömäase Edward Heathin jäsenysshakemusta vastaan. Tähän vaikuttivat niin imperiumin perinteet kuin kuluttajien ja maanviljelijöidenkin mielipiteet. Dewey kirjoittaa lisäksi, että monille yhteismarkkina-alueen vastustuksessa oli kyse enemmänkin politiikasta kuin taloudesta. Mitä enemmän EEC nähtiin poliittisena instituutiona, sitä patrioottisemmaksi muuttui sen vastustus Britanniassa.⁵⁰ Tätä periaatteellista vastustusta nähtiin myös maatalousdebatissa, vaikkakin edustajat pyrkivätkin aina perustelemaan näkökulmansa jollain muulla. Kaiken kaikkiaan näytti siltä, että kannat oli jo lyöty valmiiksi lukkoon, eikä kukaan vaihtaisi mielipidettään toisten puheenvuorojen takia. Tämä pätee toki vain äänekkäisiin puhujiin, kun taas niin sanotut ”backbencherit” olivat asia erikseen. Heitä saattoikin taitava puhuja yrittää vakuutella puolelleen.

⁵⁰ Dewey 2009, 81, 157

6. Talous ja kauppa

EEC:stä puhuttaessa talous oli luonnollisesti yksi tärkeimmistä, ellei tärkein yksittäinen puheenaihe. Parlamentin jäsenet pyrkivät taloudellisilla seikoilla sekä puolustamaan että vastustamaan EEC-jäsenyyttä, riippuen kunkin puhujan omasta kannasta. Nämä taloudelliset realiteetit, joita niitäkin väännettiin moneen eri suuntaan, liitettiin usein osaksi Kansainyhteisön tulevaisuutta. Mikä olisi Kansainyhteisölle parasta? Monet parlamenttiedustajat puolustivat EEC-kantaansa Kansainyhteisön hyvällä, erityisesti tämä näkyy taloudesta puhuttaessa. Seuraavaksi esittelen kuuden päivän aikana kuultuja puheita, joissa talous oli argumentin avain. Lopuksi vedän yhteen keskeisimpiä havaintoja puheista. Koska EEC oli luonteeltaan ennen kaikkea yhteismarkkina-alue, vaikka se olikin myös poliittinen yhteisö, oli talous valtavan iso osa Britannian parlamentissa käytyä jäsenyysdebattia. Käsittelemme taloutta erillään maataloudesta, koska ne olivat molemmat omia isoja kokonaisuuksiaan, vaikka liittyivätkin hyvin paljon yhteen. Tämä tulee ilmi etenkin tuonti- ja vientiasioiden suhteen.

Lynden Briscoe on kuvannut Britannian talouden muutosta sen siirtyessä kohti EEC:tä ja nykypäivää. Briscoen mukaan Britannia oli ottanut taloutensa perusperiaatteeksi vapaan kaupan toisen maailmansodan jälkeen yhdessä muiden länsiliittoutuneiden kanssa. Näillä mailla oli yhteinen intressi päästä pois epävarmuudesta ja työttömyydestä. Britannian ja Länsi-Euroopan maiden välinen kauppa ei kuitenkaan ollut heti toisen maailmansodan jälkeen kovinkaan merkittävää. Tällöin Britannia katsoi vielä tiiviisti Kansainyhteisön suuntaan ensisijaisena kauppakumppanina. Vuonna 1950 vain noin neljännes Britannian viennistä ja tuonnista tapahtui Länsi-Euroopan maiden kanssa. Vuoteen 1965 tultaessa viennistä jo neljäkymmentäkolme prosenttia suuntautui kuitenkin Länsi-Eurooppaan. Vastaavasti tuonnista kolmannes tapahtui mannermaiden kanssa.

Britannian ulkomaankaupan politiikkaa oli pitkään hallinnut niin sanottu ”Commonwealth preference”, eli Kansainyhteisön erityisasema. Kansainyhteisöstä tuodulle ruoalle ja raaka-aineille ei ollut olemassa minkäänlaista tullimaksua. Myös prosessoitujen tuotteiden tullit olivat paljon tavallista pienempiä. Vastineeksi tästä Britannialle oli annettu oma erityisasemansa Kansainyhteisön markkinoilla. Britannia siis toi Kansainyhteisöstä ruokaa ja raaka-aineita, samalla vieden sinne prosessoituja ja teollisia tuotteita. Kuitenkin toisen maailmansodan jälkeen kauppa Kansainyhteisön kanssa alkoi vähentyä, käsi kädessä Euroopan integroitumisen kanssa. Kun Kansainyhteisön maat teollistuivat, alkoivat he säätää Britannian tuomille tuotteille tullimaksuja suojellakseen omaa teollisuuttaan.⁵¹ Britannia oli jopa pyrkinyt estämään Kansainyhteisön maiden teollistumista vetoamalla maatalouden tärkeään rooliin. Tätä tapahtui ainakin Afrikassa 1950-luvun alussa. Samalla Kansainyhteisöstä tuotujen raaka-aineiden korvautuminen synteettisillä materiaaleilla, sekä Yhdysvaltain antama paine avata kauppaa ajoivat Britannian todella kyseenalaistamaan imperiumin aseman.⁵²

Nämä edellä mainitut taustatekijät olivat kiinteästi osana taloudesta käytyä debattia EEC:n ja Kansainyhteisön osalta. Kansainyhteisön hiipuva asema ja toisaalta Länsi-

⁵¹ Briscoe 1999, 63-66

⁵² Parsons 2014, 149

Euroopan nouseva merkitys asettuivat vaakakupin molemmin puolin, kun parlamenttiedustajat pyrkivät vaikuttamaan Britannian tulevaisuuden suuntaan.

Yksi debattien ahkerimmista puhujista koskien Kansainyhteisöä ja sen taloutta oli Alec Douglas-Home, konservatiivien edustaja, joka toimi Britannian pääministerinä 1963-64. Tämän lisäksi Douglas-Home oli toiminut myös Kansainyhteisön asioista vastaavana ministerinä.⁵³ Hänellä siis oli kompetenssia puhua aiheesta. Douglas-Home nosti avauspuheenvuorossaan esiin Kansainyhteisön maiden aseman, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Hän kiinnitti huomionsa erilaisiin kumppanuussopimuksiin, joita oli järjestetty Kansainyhteisön jäsenmaille, pois lukien Gibraltarille ja Hong Kongille. Douglas-Home myös sanoi, että Uuden-Seelannin maidontuottajien kanssa käytiin jatkuvia neuvotteluja parhaan mahdollisen lopputuloksen takaamiseksi. Näin hän pyrki vastaamaan siihen kritiikkiin, jota edellisessä luvussa käsiteltiin. Lisäksi Kansainyhteisön sokerintuottajat olivat Douglas-Homen mukaan ilmaisseet tyytyväisyytensä neuvoteltuihin sopimuksiin.

Douglas-Home kertoi, että hän oli neuvotellut Kansainyhteisön eri maiden johtajien kanssa ja uskovansa että nämä toivoivat Britannian liittyvän EEC:n mahdollisimman pian. Näin myös Kansainyhteisön maat pääsisivät tekemään nopeasti kauppaa laajentuneen EEC:n kanssa. Lausunto kuulostaa hieman isälliseltä, mutta Douglas-Home oli puheenvuorossaan selkeästi EEC-jäsenyyden kannalla ja uskoi että se olisi hyväksi myös Kansainyhteisön jäsenmaille. Puheessaan Douglas-Home viittasi aikaansa Kansainyhteisön asioista vastaavana ministerinä ja kertoi kuinka huomasi Britannian roolin pienenevän suhteessa Kansainyhteisöön 1950-luvulla. Tästä roolin pienemisestä on myös kirjoitettu jonkin verran tutkimuksessa. Muun muassa Frank Heinlein kertoo, kuinka Britannian tuonti Kansainyhteisön maista pieneni noin seitsemällä prosentilla vuosien 1950 ja 1960 välillä.⁵⁴ Douglas-Home siis perusteli EEC:n liittymistä näillä taloudellisilla realiteeteilla. Britannian ja Kansainyhteisön suhde ei enää ollut samanlainen kuin aiemmin. Hänen mukaansa olisi paljon hyödyllisempää sekä Britannialle että Kansainyhteisön maille, jos Britannia liittyisi EEC:n. Douglas-Home lisäsi vielä, että kahdensadanviidenkymmenen miljoonan ihmisen markkinat antaisivat paljon parempia mahdollisuuksia molemmille toimijoille, kuin vallinneiden trendien jatkaminen.

Entinen pääministeri jatkoi ja kiinnitti edelleen huomionsa siihen, että Kansainyhteisön rooli Britannian kaupassa oli todellakin pienentynyt merkittävästi. Hänen mukaansa EEC:n liittymisestä tulisi olemaan iso hyöty myös Kansainyhteisölle. Tämä perustuisi siihen, että Britannian ansaintakyky kasvaisi merkittävästi liittyttäessä EEC:n, jolloin myös investoinnit Kansainyhteisön maihin mahdollistuisivat.⁵⁵ Kaikki konservatiivit eivät kuitenkaan olleet debatissa samoilla linjoilla Douglas-Homen kanssa koskien Kansainyhteisön muuttuvaa roolia. Esimerkiksi edustaja Harmar Nicholls huomautti Douglas-Homelle, että vaikka prosentuaalisesti Britannian kauppa Kansainyhteisön kanssa oli vähentynyt, olivat volyymit kuitenkin kasvaneet.⁵⁶ Myös Sir Robin Turton

⁵³ Gov.UK 2020 (Viitattu 1.2.2020)

⁵⁴ Heinlein 2013. S.204

⁵⁵ Sir Alec-Douglas-Home, HC Deb, 21.10.1971, c. 917-918

⁵⁶ Sir Harmar Nicholls, HC Deb, 21.10.1971, c. 918

vastusti puolueensa johtohenkilöiden linjaa suhteessa Eurooppaan. Hän toi debatissa esille kaksi näkökulmaa, joiden pohjalta hän ilmoitti vastustavansa EEC:n liittymistä. Ensimmäinen niistä perustui ajatukseen, että Britannia joutuisi liittyessään EEC:n hylkäämään vanhat kumppaninsa ja Kansainyhteisön, ja vaihtamaan vetävämmät Kansainyhteisön markkinat vähemmän vetäviin Euroopan sisämarkkinoihin. Toinen Turtonin näkökulma koski sen sijaan Britannian henkistä kotia ja luonnollista olotilaa suhteessa muuhun maailmaan. Siitä lisää seuraavassa luvussa.⁵⁷

Entinen ministeri Douglas-Home sai debatissa ajatuksilleen paljon tukea, muun muassa Peter Blakerilta, joka vetosi puheenvuorossaan Kansainyhteisön johtajaan, kanadalaiseen Arnold Smithiin. Smith oli Blakerin mukaan todennut, että Britannian liittyminen EEC:n olisi hyvä asia niin Britannialle, Euroopalle kuin myös Kansainyhteisölle. Blaker kertoi puheessaan, että Uuden-Seelannin, Kanadan ja Australian vienti EEC-alueelle oli kasvanut vuosien 1958-1968 aikana monia kertoja nopeammin, kuin vienti Britanniaan. Sama päti Blakerin mielestä myös Kansainyhteisön kehittyviin maihin kuten Intiaan, Nigeriaan, Keniaan, Trinidadiin ja Tobagoon sekä Hong Kongiin. Blakerin kanta oli, että mikäli Britannia menestyisi, myös Kansainyhteisön maat saisivat siitä osansa. Liittymisen seuraukset olisivat hänen mielestään joka tapauksessa parempia, kuin vallinneen tilanteen jatkaminen. Myös kielelliset ja kulttuuriset siteet Kansainyhteisöön vahvistuisivat, mikäli Britannia jälleen menestyisi.⁵⁸

Konservatiivien Jill Knight otti Douglas-Homen ja Peter Blakerin tapaan hyvin vahvan kannan liittymisen puolesta, vedoten taloudellisiin realiteetteihin, jotka hänen mukaansa tukivat liittymispäätöstä. Samalla hän vertasi työväenpuoluetta puoluekureineen sirkuskoiriin, jotka laitetaan tekemään temppuja kielellään. Debatin varsinaisen asian lisäksi pelattiin siis kovaa puoluepoliittista peliä räväkän retoriikan avulla. Knight nosti esiin Uuden-Seelannin aseman, joka huoletti monia liittymisen vastustajia. Hän vetosi niihin tosiasioihin, joiden mukaan kauppa Uuden-Seelannin kanssa oli vähentynyt merkittävästi edellisten kolmenkymmenen vuoden aikana. Kyseessä ei siis ollut Knightille mikään muutaman vuoden ilmiö, jonka takia painettaisiin paniikkinappula pohjaan. Knight totesi puheessaan, että käydessään Uudessa-Seelannissa hänelle oli todettu liittymisen ehtojen olevan hyvät. Hän pyrki vakuuttelemaan että Uudessa-Seelannissa todella kannatettiin Britannian liittymistä EEC:n;

"The fourth thing that I was told in New Zealand was, "There is no point to us to have Britain less than prosperous. We do not want the prosperity of the head of the Commonwealth to be declining, and for this reason, too, we want you to go in, and we wish you good fortune in your efforts". That is what I was told, even though I had gone to New Zealand with many misgivings about their views."

Jill Knightin mukaan EEC:n liittyminen ei siis aiheuttaisi Uudelle-Seelannille mitään haittaa. Päinvastoin Britannian liittyminen olisi myös Uudelle-Seelannille hyväksi, sillä se parantaisi myös heidän talouttaan. Samat perustelut Knight esitti myös Australian

⁵⁷ Sir Robin Turton, HC Deb, 21.10.1971, c. 944

⁵⁸ Mr Peter Blaker, HC Deb, 22.10.1971, c. 1161-1163

tapauksessa.⁵⁹ Nämä kaksi merkittävää Kansainyhteisön jäsentä siis tosiasiallisesti olisivat voittajia Britannian liittyessä EEC:n.

Jill Knightin puoluetoveri Michael Fidler oli hänen kanssaan samaa mieltä EEC:n liittymisen hyödyistä. Fidler tuki hallituksen päätöstä mennä talousyhteisöön ja perusteli kantaansa välttämättömyydellä sekä Kansainyhteisön parhaalla. Hän viittasi Kansainyhteisön maiden tekemiin sopimuksiin EEC:n kanssa, ja totesi että joka tapauksessa Britannia ei ole Kansainyhteisön tulevaisuuden merkittävin kauppakumppani. Liittyminen palvelisi myös näiden maiden etuja.

Fidler otti siis puheessaan saman kannan kuin Knight, ja argumentoi että jäsenyys EEC:ssa ei missään nimessä rapauttaisi suhdetta Kansainyhteisöön, vaan pikemminkin pitäisi sen elinvoimaisena. Näiden tavanomaisten argumenttien lisäksi Fidler nosti esiin myös muutamia afrikkalaisia Kansainyhteisön jäsenmaita. Hänen muistutti parlamenttia sopimuksista, joita mm. Kenia, Tansania ja Uganda olivat EEC:n kanssa tehneet. Nämä sopimukset koskivat tullien poistamista näistä maista tuotavien tuotteiden kohdalla;

“Other parts of the Commonwealth such as Kenya, Tanzania and Uganda have, under the Arusha Agreement, come to an arrangement with the Community which abolishes all customs duties and effectively sets up a 2 per cent. to 9 per cent. preference against any country outside the E.E.C., which will include the United Kingdom if we do not join the Community. In that way, our Commonwealth interests are adequately safeguarded, and we shall maintain links rather than sever them by going into the Community.”
60

Sen lisäksi että nämä köyhemmät Kansainyhteisön maat olivat jo tehneet omia sopimuksiaan EEC:n kanssa, painoi Fidlerin mukaan vaakakupissa myös Britannian mahdollinen ulosjäänti näiden sopimusten myötä. Jos Britannia ei liittyisi EEC:n, koskisivat uudet tullimaksut heitäkin. Tällöin Britannia olisi paitsiotilanteessa, jossa se ei kuuluisi EEC:n, mutta toiset Kansainyhteisön maat veisivät EEC-alueelle tavaraa ilman tullimaksuja. Tällainen olisi totta kai kestävätilanne, sillä se paljastaisi myös Kansainyhteisön olevan menneen talven lumia verrattuna nousevaan Länsi-Eurooppaan.

EEC oli todellakin vuonna 1971 järjestänyt systeemin, joka mahdollisti kehittyvistä maista tapahtuvan tuonnin ilman tullimaksuja. Toki tällä tuonnilla oli myös rajansa, ja sopimukset täytyi joka vuosi neuvotella uudelleen.⁶¹ Kuitenkin tästä on nähtävillä se, että Kansainyhteisön maat olivat hyväksyneet sen, että Britannia tulisi todennäköisesti liittymään EEC:n. Lisäksi se kertoo siitä, että Britannian imperiumi oli tosiasiaa menettänyt jo valtavasti merkitystään tultaessa 1970-luvulle. EEC näytti myös kehittyville Kansainyhteisön maille houkuttelevammalta kauppakumppanilta kuin Britannia.

Mielissään tästä EEC:n kehittyville maille järjestämästä tuontisysteemistä oli Sir George Sinclair, pitkän linjan konservatiiviedustaja. Hän linjasi, että Britannian pitäisi liittyessään huolehtia, että myös kehittyville maille annettavat tuontikiintiöt olisivat avokätiset. Sinclair oli innoissaan myös kumppanuussopimuksista, joita EEC oli

⁵⁹ Mrs Jill Knight. HC Deb. 26.10.1971. c.1639-1643

⁶⁰ Mr Michael Fidler. HC Deb. 26.10.1971. c.1682

⁶¹ Briscoe 1999, 72

tarjonnut kehittyville Kansainyhteisön maille muun muassa Afrikassa. Kaiken kaikkiaan hän oli erittäin tyytyväinen neuvoteltuihin sopimuksiin. Sinclair tiivistä vielä oman kantansa seuraavasti;

*“A Britain that is economically weak cannot be of much help to the Commonwealth as a market or a source of capital. If, as I expect, we gain strength by joining the E.E.C., we shall, with our partners in the Community, be in a much better position to help.”*⁶²

George Sinclair vakuutteli puheessaan liittymisen EEC:n olevan Kansainyhteisölle vain hyväksi, aivan kuten Knight, Fidler ja useat muut olivat aiemmin tehneet. Heikko Britannia ei pystyisi näiden konservatiivien mielestä auttamaan edes itseään, saati sitten kehittyviä maita ja muita Kansainyhteisön jäseniä. Mielenkiintoista oli, että Sinclair nosti puheessaan esille Kansainyhteisön kehittyviä maita yleisesti, eikä keskittänyt huomiotaan vain Uuteen-Seelantiin ja Australiaan. Tämä ei ollut konservatiiveille kaikkein tyypillisintä, vaan usein huomio kohdistuikin vanhoihin siirtokuntiin.

Puolueensa valtavirtaa edusti debatissa omalta osaltaan myös valtiovarainministeri Anthony Barber. Hän edusti siis suoraan Heathin hallitusta. Barber pyrki hälventämään epäilyksiä EEC:n ympäriltä toteamalla, että Kansainyhteisön maat eivät protestoisi Britannian liittymistä vastaan. Barber kertoi puheenvuorossaan tapaamisestaan Kansainyhteisön maiden valtiovarainministerien kanssa ja huomautti, että EEC-asiasta puhuttiin kyseisessä tapaamisessa vain tunnin verran. Valtiovarainministerin mukaan koko EEC-asiasta oli siis tehty liian suuri kysymys suhteessa Kansainyhteisöön.

Barber ei ollut ollenkaan samaa mieltä oppositioedustajien ja joidenkin konservatiivien, kuten Robin Turtonin kanssa siitä, että Britannian liittyminen EEC:n tuhoaisi Kansainyhteisön. Hän jopa piti tätä kysymystä liioiteltuna omien kokemustensa pohjalta. Kysymyksessä näyttääkin siis olleen perustavanlaatuinen erimielisyys siitä, mikä Britannian paikan maailmassa tulisi olla. Koska Barber oli kuitenkin hallituksen jäsen, oli hänen puheensa kielenkäyttö paljon sovinnaisempaa kuin monen muun puhujan. Barber pyrki sovitteluun kantansa jopa sen vastustajiin, vaikkakin näytti olevan eri mieltä itse lähtökohdasta;

*“I recognise that the process of disengagement from empire—inevitable and wise as it was—has been for many people in Britain a difficult transition to accept. It has left for many, especially of an older generation, a sense of loss and it has deprived the younger generation of that sense of immediate purpose which has drawn out the best of our talents in the past.”*⁶³

Valtiovarainministeri siis pyrki puheessaan rakentamaan jonkinlaista siltaa myös niihin, jotka kokivat siirtymisen Eurooppaan haastavana. Hänen mukaansa tässä siirtymässä oli kyse välttämättömyydestä. He joutuisivat siis hallituksessa tekemään päätöksiä, jotka eivät ehkä miellyttäisi kansaa, mutta olisivat välttämättömiä Britannian menestykselle. Tämä vastuun retoriikka oli korostunutta ministerin puheessa. Tämä on totta kai tyypillistä parlamenttiin kuuluvaa puhetta.

⁶² Sir George Sinclair. HC Deb. 27.10.1971. c.1883

⁶³ Mr. Anthony Barber. HC Deb. 27.10.1971. c.1737-1738

Työväenpuolueen edustaja William Molloy heitti valtiovarainministerille haasteen puoluepolitiikan hengessä. Hän tulkitsi Barberin puheen niin, että ilman EEC-jäsenyyttä Britannia joutuisi perikatoon. Molloy kysyi Barberilta, olisiko konservatiiveilla rohkeutta mitata asiansa kannatusta vaaleissa.⁶⁴ Hän tiesi varmasti, etteivät konservatiivit missään tapauksessa suostuisi vaaleihin nyt kun he olivat hallitusvastuussa. Kysymys olikin tässä suhteessa puhtaasti retorinen. Työväenpuolueelle uudet vaalit olisivat varmasti sopineet paremmin kuin hyvin. Oli kuitenkin taitavaa haastaa konservatiiveja tämän kysymyksen avulla, vaikka sitä ei ollutkaan käytännössä mahdollista toteuttaa. Kun EEC-jäsenyydestä ei ollut pidetty mitään kansanäänestystä, saattoivat työväenpuolueen jäsenet vedota siihen, että konservatiivit haluaisivat liittyä yhteisöön vastoin kansan tahtoa. Nyt asia olisi tapetilla niin vahvasti, että parlamenttivaaleista tulisi tosiasiallisesti EEC-vaalit.

Väistämättömyyden ja välttämättömyyden retoriikkaa toisteli debateissa valtiovarainministerin tapaan myös kokenut konservatiivipoliitikko Harry Legge-Bourke. Kansainyhteisön asian nostaminen tapetille ei liene ollut aikalaisille yllätys, sillä Legge-Bourke oli nimenomaan profiloitunut aiemmin Kansainyhteisön aseman puolustajana (pro-Empire-Commonwealth). Legge-Bourke viittasi puheessaan brittiläisen imperiumin loistokkaaseen menneisyyteen, mutta totesi samaan hengenvetoon, että imperiumi ja Kansainyhteisö eivät enää olleet samassa tilassa kuin aiemmin. Niihin vetoaminen ei Legge-Bourken mielestä enää ollut hyvä syy vastustaa EEC-jäsenyyttä. Puheessaan Legge-Bourke viittasi Australian suuntaavan Japanin markkinoille, kun taas Kanada oli lähentymässä Yhdysvaltoja. Maailma ja markkinat olivat hänen mukaansa muuttuneet sellaisiksi, että Britannian oli liityttävä EEC:n. Toiset markkinat tulisivat olemaan toisia suurempia.⁶⁵

Legge-Bourken näkemys EEC-kysymykseen tuntuu yllättävältä, kun ottaa huomioon hänen menneisyytensä Kansainyhteisön aseman puolustajana. Toisaalta politiikassa mielipiteet voivat vaihtua nopeastikin. Tutkimuskirjallisuudessa on mainittu Legge-Bourken mielipiteenvaihdos 1970-luvulla. Anthony Forster kirjoittaa, että Legge-Bourke ei enää 1970-luvulle tultaessa uskonut Britannian suvereniteetin murenemiseen, mikäli se liittyisi EEC:n.⁶⁶ Kuitenkin Legge-Bourken puhe tiivistä hyvin sitä henkeä, joka debatissa on aistittavissa. Maailma todellakin oli muuttumassa 1960- ja 1970-luvuilla. Monet puheenvuorot viittaavat juuri EEC-jäsenyyden väistämättömyyteen.

Konservatiivien Harry Legge-Bourken puhe herätti debatissa vastustusta ainakin työväenpuolueen Guy Barnettissa, joka lähti haastamaan Legge-Bourken näkemystä. Barnett sanoi olleensa yhtä mieltä monista niistä realiteeteista koskien Kansainyhteisöä ja imperiumia, joita Legge-Bourke oli puheessaan luetellut. Kuitenkin Barnett oli sitä mieltä, että imperiumin katoamisen ei tarvitsisi välttämättä johtaa Britannian liittymiseen Euroopan liittovaltioon (Unites States of Europe).⁶⁷ Barnett siis vastusti sellaista internationalismia, joka veisi Britannian tiukasti yhteen muun läntisen Euroopan kanssa. Hän ei kuitenkaan vaikuttanut puheessaan niin radikaalilta, kuin monet muut

⁶⁴ Mr. William Molloy. HC Deb. 27.10.1971. c.1750

⁶⁵ Sir Harry Legge-Bourke, HC Deb, 21.10.1971, c. 995-996

⁶⁶ Forster 2002, 14, 39

⁶⁷ Mr Guy Barnett, HC Deb, 21.10.1971, c. 998

työväenpuolueen jäsenet, vaikka lausunnossa olikin havaittavissa pientä antiamerikkalaisuutta.

Geoffrey Lloyd konservatiivien riveistä tuki Legge-Bourken tapaan hallituksen linjaa perustellen kantansa taloudellisilla syillä. Myös hän näki Kansainyhteisön ja imperiumin roolin vähentyneen niin, että Eurooppa oli paras tulevaisuuden suunta Britannialle;

”It is no part of my intention to denigrate or undervalue the importance of the Ottawa Agreements. On the contrary, for many years, and still to a certain extent today, they were a powerful encouragement to imperial trade. But we must face the fact that they were only a pale shadow of Joseph Chamberlain’s original master plan. They were not a basis on which Britain could raise an industrial economy comparable to that of the United States. It was more a holding operation, and, as time went on, industrialists in the Midlands came to feel that in the daily conduct of their export trade. Gradually, more and more complained that they were excluded from the markets of the Commonwealth by tariffs and embargoes.”

Lloyd nosti puheessaan esiin Ottawan sopimuksen, jolla Kansainyhteisön etuoikeusasema järjestettiin vuonna 1932. Yksi tämän sopimuksen taustalla vaikuttaneista seikoista oli Britannian halu viedä itse teollisia tuotteita Kansainyhteisön maihin, ja samalla estää Japanin tuonti niihin. Vaikka Lloyd arvostikin sopimusta sen vuosien ajan tuomasta hyödyistä, hän ei pitänyt sitä minkäänlaisen talousmahdin perustana. Hänen mukaansa Britannian omat valmistajat oli ajan kuluessa yhä enemmän syrjäytetty Kansainyhteisön markkinoilta erilaisten tullien ja pakotteiden avulla. Lloyd piti EEC:ta vauraampana ja sivistyneempänä teollisena yhteisönä, jollaista Britannia nyt tarvitsisi.⁶⁸ Konservatiiviedustajan esiin nostamat pointit sopivat hyvin siihen kuvaan, jonka tutkimuskirjallisuus Britannian ja Kansainyhteisön kauppasuhteista maalaa. Kaikki ei nimittäin suinkaan aina ollut pelkkää ruusuilla tanssimista ja ihanaa yhdessäoloa hyvässä yhteisössä. Ongelmia oli aiheuttanut muun muassa tekstiiliteollisuus, joka perinteisesti oli ollut iso rahasampo Britannialle. Jo vuoteen 1958 tultaessa Britanniaan tuotiin enemmän puuvillatekstiilejä kuin se itse vei. Tämä johtui ennen kaikkea Kansainyhteisön maiden teollistumisesta. Alhaisempi palkkataso antoi näille maille mahdollisuuden päihittää Britannia tekstiilintuotannossa. 1960-luvulla kilpailu tekstiilialalla oli mennyt jo niin pitkälle, että Britannia sääti Kansainyhteisöstä tuotaville puuvillatekstiileille kiintiöitä, joilla pyrki rajoittamaan tuonnin määrää.⁶⁹ Tämä kertoi totta kai siitä, että Britannian ja Kansainyhteisön voimasuhteet olivat olleet murroksessa jo pitkään ennen varsinaista liittymistä EEC:n. Emämaa ei enää voinut täysin hallita tilannetta, toisin kuin se oli tottunut imperiuminsa huippuaikoina tekemään.

Kaikki konservatiivit eivät kuitenkaan yhtyneet edellä esitelyihin kantoihin EEC:n liittymisen hyödyistä. Jotkut, kuten Angus Maude tai Robin Turton, olivat huolissaan liittymisen mahdollisista haittavaikutuksista koskien Britannian ja Kansainyhteisön taloudellista suhdetta. Maude povasi puheessaan viennin vähenemistä Kansainyhteisön maihin, kun erilaiset etuisuusasemat alkaisivat hävitä kuvioista. Maude kyseenalaisti EEC:n liittymisen välttämättömyyden, jonka monet puhujat nostivat debatissa esille;

“It is fashionable among Europeans to say that the proportion of our trade with the Commonwealth has been diminishing rapidly and that the proportion of the Commonwealth’s trade with us has been

⁶⁸ Mr. Geoffrey Lloyd. HC Deb. 27.10.1971. c.1766-1767

⁶⁹ Briscoe 1999, 259-260

*diminishing as well. I have never been able to understand quite why, at a time when our exports into the Common Market countries over the tariff are going up like a rocket, it should be so essential to get rid of the tariff. The attitude towards Commonwealth trade seems to me cavalier and contemptuous. I am not saying this from any sentimental attachment to Commonwealth countries, which can look after themselves fairly well on occasion.”*⁷⁰

Maude otti puheessaan voimakkain sanankääntein kantaa brittien suhtautumiseen Kansainyhteisön kauppaa kohtaan. Hän kuvaili tätä suhtautumista välinpitämättömäksi ja halventavaksi, mitkä ovat hyvin voimakkaita adjektiiveja. Maude ei ymmärtänyt miksi tulleista piti luopua, sillä vienti EEC-alueelle oli kasvanut niistä huolimatta räjähdysmäisesti. Tämän lisäksi hän teki loppuun mielenkiintoisen huomautuksen, kun hän sanoi, ettei perusta mielipidettään mihinkään tunnepitoiseen suhteeseen Kansainyhteisöä kohtaan. Maude pyrki ilmeisesti erottumaan siitä ryhmästä, joka halusi pitää kynsin ja hampain kiinni imperiumin jäänteistä. Hän pyrki itse esiintymään rationaalisenä ja faktoihin näkemyksensä perustavana edustajana.

Konservatiiviedustajan näkemys raketin lailla kiihtyneistä vientimääristä ei kuitenkaan pitänyt täysin paikkaansa. Vienti EEC-alueelle oli kyllä kasvanut 1960-luvulta 1970-luvulle tultaessa, mutta ei mitenkään merkittävästi. Itse asiassa vienti oli kasvanut jopa enemmän muualle Eurooppaan, kuin EEC-alueelle. Toisaalta 1970-luvulle tultaessa EEC oli jo Britannian suurin vientikohde, sillä se oli ohittanut Kansainyhteisön ottamalla vastaan kaksikymmentäyksi prosenttia Britannian viennistä.⁷¹

Hallituksen esitystä vastustanut Maude myös haastoi aiemmin kuullun valtiovarainministeri Anthony Barberin näkemyksen siitä, mitä Kansainyhteisön maat tuumasivat Britannian mahdollisesta jäsenyydestä. Hän nosti erityisesti esille Australian ja Uuden-Seelannin, ja julisti että positiivinen kauppataase Australian kanssa olisi mennyttä, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Britannia tulisi hänen mukaansa menettämään jopa puolet viennistään Australiaan; Maude uskoi, että Britannian liittymisruljanssin kustannukset nousisivat lopulta yhtä korkeiksi, kuin edellisen hallituksen aikaansaama talouden alijäämä. Puheenvuoro sisälsi siis kovan piikin myös työväenpuoluetta kohtaan, joka oli ollut edellisen kerran hallitusvastuussa.⁷²

Angus Maudella oli oma historiansa EEC:n vastustajien kanssa, sillä hän oli kilpaillut näitä aktivisteja vastaan vaaleissa jo 1960-luvulla. Maudella oli myös kosketusta Kansainyhteisöön, sillä hän oli sotinut Afrikassa toisessa maailmansodassa ja jäänyt siellä sotavangiksi. Näiden sotakokemusten perusteella Maudea oli pidetty hyvänä vastaehdokkaana aktivisteja vastaan. Jo näissä vuoden 1962 vaaleissa Maude lupasi, että ei kannattaisi liittymistä EEC:n, elleivät ehdot olisi täysin tyydyttäviä.⁷³ Hän ei siis ollut vakaumuksellinen yhteismarkkina-alueen vastustaja, mutta suhtautui siihen jo lähtökohtaisesti nihkeästi.

⁷⁰ Mr. Angus Maude. 27.10.1971. c.1819

⁷¹ Briscoe 1999, 65

⁷² Mr. Angus Maude. 27.10.1971. c.1819-1820

⁷³ Dewey 2009, 192-193

Maudenkin esiin nostama pelko suurista liittymiskustannuksista johti siihen että kauppa- ja teollisuusministeri John Davies selvitti niitä haasteita, joita kustannusten arviointiin liittyi. Hän luetteli seuraavaan tapaan listan erinäisiä seikkoja, jotka vaikuttivat liittymiskustannuksiin;

*“To try to measure the aggregate and complex effect of trade responses to a progressive elimination of tariffs between ourselves and the Community, a progressive alignment with common external tariffs towards the outside world, the as yet unquantified and unspecified relationship between non-candidate members of E.F.T.A. and the enlarged Community, the uncertain dismantling of Commonwealth preference by the Commonwealth countries themselves, the unknown development in association arrangements between the enlarged Community and third countries, let alone all the other unpredictables arising, for instance, from the recent American measures, and to seek to forecast reasonable quantification amongst this great mass of variables and uncertainties is to pose a problem of forecasting which makes the ultra long-range weather forecast seem like child's play.”*⁷⁴

Davies siis puolusti hallituksen asemaa toteamalla, että kustannusten täydellinen ennustaminen oli liki mahdotonta. Tällainen perustelu ei tietenkään tyydyttänyt oppositiota tai edes oman puolueen kriitikkoja, jotka olivat valmiita hyökkäämään kaikkiin epäkohtiin kiinni. Ministeri mainitsi puheessaan yhtenä seikkana Kansainyhteisön maiden harjoittaman politiikan, jossa Britannian erityisasemaan kaupassa kajottiin. Tässä kohtaa vastuuta kustannusten noususta ja niiden laskemisen mahdottomuudesta sälytettiin siis myös Kansainyhteisön niskoille.

EEC:n liittymistä riensi debatissa ministerien ja muiden konservatiiviedustajien lisäksi puolustamaan myös Maurice Edelman, joka oli työväenpuolueen edustaja. Nähtiin siis harvinaislaatuinen tilanne, jossa oppositiopoliitikko uhmasi puoluekuria ja kannatti jäsenyyttä, samalla haastaen kriitikkojen, kuten Mauden kannan. Edelman muistutti Maudea siitä että Kansainyhteisön kauppa oli muuttunut. Hän otti esimerkiksi Australian, jota myös Maude oli käyttänyt omassa puheenvuorossaan. Edelman huomautti että esimerkiksi vuonna 1969 Japani oli vienyt Australiaan enemmän autoja kuin Britannia. Myös Kanadassa Japani oli kirinyt Britannian kiinni. Edelman näytti pyrkineen osoittamaan, että näiden tosiasioiden valossa positiivinen kauppataase ei kauaa kestäisi. Hän myös lausui selvästi ne faktat, mitkä olivat monien edustajien huulilla ja jotka myös tutkimuskirjallisuus tunnustaa;

*“The pattern of trade and industry inside the Commonwealth has changed. Some of the former Colonies and some of the Commonwealth States associated with us have become much more industrialised and have turned to other suppliers. They have involved themselves in other markets. The hon. Gentleman had a nostalgic hope for a revival of a Commonwealth which, unhappily, has passed and gone.”*⁷⁵

Mauden toiveita Kansainyhteisön markkinoiden elvyttämisestä Edelman piti haihatteluna, samalla alleviivaten sitä muutosta, mikä Kansainyhteisön maissa oli tapahtunut. Aika oli yksinkertaisesti ajanut Kansainyhteisön ohi ensisijaisena kauppakumppanina. Tässä suhteessa Edelman edusti erilaista linjaa kuin vaikkapa konservatiivien Sir George Sinclair, joka myös kannatti jäsenyyttä. Edelman ei pitänyt Kansainyhteisön asiaa ollenkaan niin kriittisenä, vaan näki sen olevan enemmänkin jo

⁷⁴ Mr. John Davies. HC Deb. 27.10.1971. c.1854

⁷⁵ Mr. Maurice Edelman. HC Deb. 27.10.1971. c.1824

menneiden aikojen teema. Toiset, kuten Sinclair, halusivat nimenomaan liittyä EEC:n jotta Kansainyhteisöäkin voitaisiin auttaa.

Kuten edellä nähtiin, mahtui debatteihin runsaasti erilaisia näkökulmia koskien EEC-jäsenyyden mahdollisia talousvaikutuksia. Selkeänä huomiona voidaan pitää sitä, että konservatiivien mielipiteet olivat selkeästi hajallaan suhteessa työväenpuolueeseen. Konservatiiviedustajat sekä puolustivat että vastustivat jäsenyyttä talouden perusteella. Tähän vaikutti toki suuresti valta-asetelma ja työväenpuolueen oppositiopaikka. Työväenpuolueen jäsenet eivät oppositiosta juurikaan kannattaneet hallituksen ehdotuksia. Merkilläpantavaa on myös työväenpuolueen edustajien vähäinen puhe koskien mahdollisen EEC-jäsenyyden taloudellisia realiteetteja. On todettava konservatiivien keskittyneen debateissa enemmän talouteen, kun taas työväenpuolueen puhuneen enemmän muista seikoista. Mielenkiintoinen yksityiskohta oli Alec Douglas-Homen puheen hieman alentuva sävy suhteessa Kansainyhteisöön. Puheesta välittyi kuva jonkinlaisesta Britannian pakonomaisesta ja sisäsyntyisestä tarpeesta huolehtia Kansainyhteisöstä. Ei voida tietää, miten rakas Kansainyhteisö Douglas-Homelle oli, vaikkakin kompetenssia puhua aiheesta hänellä varmasti riitti. Imperialismin kaikuja oli kuitenkin talouskeskustelussakin nähtävillä. Tästä imperialismitematiikasta kerron tarkemmin seuraavassa luvussa.

Alex Mayn mukaan teolliset tuottajat sekä Britanniassa että Kansainyhteisön maissa olivat antaneet painetta etuisuusasemista luopumiseen. Britanniassa tuottajat eivät pitäneet halvoista hyödykkeistä, joita tuotiin etenkin Intiasta ja Hong Kongista. Kansainyhteisön maissa sen sijaan haluttiin luopua Britannian erityisasemasta tullimaksujen suhteen. Tilanne oli siis venymässä molemmista päistä siihen suuntaan, että Britannian ja Kansainyhteisön maiden tiet erkanisivat. Mayn artikkelin mukaan tämä kehitys näytti liki väistämättömältä, sillä hän maalaa siinä kriittisen kuvan Kansainyhteisön kaupan mahdollisuuksista. Jopa 1940- ja 1950-lukujen kova kaupankäynti Kansainyhteisön maiden kanssa perustui Mayn mukaan lähinnä sodan Euroopassa aiheuttamiin tuhoihin. Jo 1950-luvun lopulla kauppa Kansainyhteisön kanssa taantui ja Eurooppa aloitti nousunsa.⁷⁶ Kun katsoo vaikkapa Maurice Edelmanin puhetta näitä faktoja vasten, näytti työväenpuolueen edustaja toteavan siinä ne kipeät faktat, jotka koskivat montaa brittiä. Jälleen kerran EEC-debatissa kyse oli väistämättömyydestä. Muuten ei mentäisi, mutta kun oli pakko. Tämä retoriikka oli hallitsevaa jäsenyyden kannattajien puheissa.

⁷⁶ May 2013, 5-6

7. Imperialismi ja perinteet

Erityisen mielenkiintoinen teema Britannian EEC-jäsenyysdebateissa oli perinteiden merkitys. Imperiumi, sen merkitys ja menneisyys toistuivat lukuisissa puheissa yli puoluerajojen. Traditiolla pyrittiin ainakin vahvasti vastustamaan EEC-jäsenyyttä ja luomaan uhkakuvia perinteistä Britanniaa vastaan. Tässä luvussa esittelen puheenvuoroja, jotka nostivat tradition osaksi EEC-jäsenyyskeskustelua.

Imperiumi, sen perinteet ja Britannian suvereniteetti olivat siis erottamaton osa parlamentin EEC-keskustelua. Monet jäsenyyden vastustajat näkivät Euroopan suorana vaihtoehtona Kansainyhteisölle ja brittiläiselle imperiumille, eivätkä he siitä syystä halunneet missään nimessä liittyä EEC:n. He kokivat debatisissa olevan uhattuna koko maan suvereniteetin ja sen henkisen perinnön, joka suurelta osaltaan oli kiinni imperiumin historiassa. Tämä imperialismiretoriikka koski etenkin konservatiivipuolueen jäseniä. On arvioitu, että niistä konservatiivien puheenvuoroista, jotka kritisoivat EEC-jäsenyyttä, jopa lähes kaksi kolmasosaa koski suvereniteettiasiaa.⁷⁷ Teemu Häkkinen ja Miina Kaarkoski kirjoittavat, että suvereniteetti on ollut kiistanalainen käsite jo imperiumin laajenemisesta alkaen. Vertailukohtana EEC:n, Kansainyhteisön keskus oli Lontoossa. Tämä vaikutti osaltaan Britannian suhtautumiseen länsi-Euroopan integraatioon.⁷⁸ Oli luonnollista että hiipuva suurvalta oli huolissaan vaikutusvaltansa vähenemisestä. Suvereniteettikysymyksessä oli osaksi kyse pelosta vallan siirtymisestä Brysseliin, mutta toisaalta kyse oli myös Britannian perinteistä ja asemasta. Monet liittivät suvereniteetin ja imperiumin osaksi toisiaan. Ilman suvereniteettia ei ollut imperiumia ja toisinpäin. Monelle konservatiiveista kysymys oli myös sisäisestä taistelusta Edward Heathin johtamaa puolue-eliittiä vastaan.⁷⁹ Isoon kysymykseen liittyi siis myös puolueiden sisäisiä jännitteitä.

Alex May kuvaa artikkelissaan hyvin niitä tunteita, joita monesti on liitetty Britannian EEC-jäsenyyteen. Hän toteaa, että monien mielestä Britannia käänsi selkänsä Kansainyhteisölle ja myi heidät. Jotkut ovat jopa menneet niin pitkälle, että ovat lausuneet Britannian pettäneen Kansainyhteisön ja veikanneen kokonaan väärää hevosta.⁸⁰ Nämä käsitykset kertovat siitä, että Britannian ja Euroopan suhde herätti tuolloin, kuten nykyäänkin, paljon voimakkaita tunteita puolesta ja vastaan. Monet näkivät Euroopan tien tuhon tienä, jonka päässä olisi vain imperiumin savuavat rauniot.

Toisen maailmansodan jälkeenkin konservatiiveissa oli paljon imperialisteja, jotka uskoivat että imperiumi teki Britanniaa vahvemman. He pitivät imperiumia vaihtoehtona etenkin Euroopan integraatiolle ja Yhdysvalloille. Nämä aktivistit perustivatkin erilaisia organisaatioita, joita olivat muun muassa Royal Empire Society, Victoria League ja British Empire Producer's Organisation. Näiden organisaatioiden tavoitteena oli edistää imperiumin integraatiota ja kehittää sitä kaikilla osa-alueilla. Myös jonkinlaisesta yleisestä imperiumin kansalaisuudesta haaveiltiin. Nämä

⁷⁷ Smedley 1998, 103

⁷⁸ Häkkinen, Kaarkoski 2018, 56

⁷⁹ Smedley 1998, 108

⁸⁰ May 2013, 10

imperialistikonservatiivit saivat 1950-luvulla parlamentissa hyvän vastuksen monista työväenpuolueen edustajista, jotka kritisoivat imperiumia humanitääriseltä pohjalta.⁸¹

Tultaessa 1960-luvulle tilanne imperiumin suhteen oli muuttunut radikaalisti. Monet entiset alusmaat olivat itsenäistyneet, ja etenkin Afrikassa tämä oli johtanut usein sisällissotaan. Imperialistikonservatiivit eivät ottaneet vastuuta näistä käänteistä, vaan pitivät kiinni kannastaan. Heidän mukaansa ongelmilta olisi vältytty, jos alusmailla ja liittolaisilla olisi ollut malttia antaa dekolonisaation tapahtua omalla painollaan. Monet siirtomaissa toimineet virkamiehet linjasivat, että nationalistit halusivat usein vallan, ennen kuin osasivat edes käyttää sitä.⁸² Samalla Britannia sai huomata, että vallan luovuttaminen tarkoitti myös vaikutusvallan luovuttamista. Vuoteen 1963 mennessä oli selvää, että Britannia ei enää olisi vaikutusvaltaisin peluri Afrikassa.⁸³ Siirtomaa-ajattelu ja imperialismi olivat kuitenkin edelleen voimissaan 1960-luvulla ja jäänteitä siitä voidaan havaita myöskin EEC-debatissa 1970-luvun alussa. Vanhat käsitykset Britannian paikasta ja suunnasta ohjasivat monia mielipiteitä vastustamaan EEC-jäsenyyttä

Konservatiivipuolueen Sir Robin Turton, joka jo aiemmin puhui taloudesta, esitteli hyvin idealistisen perustelun näkemykselleen lainatessaan Winston Churchillia seuraavalla tavalla:

Sir Winston Churchill once said: "Each time we must choose between Europe and the open seas, we shall always choose the open seas". I believe that Sir Winston Churchill was right; that our role in the world is something much wider than an inward-looking Community and that our future depends on our ties with the open seas. For these reasons I shall be forced to vote against this Motion.

Turton siis perusteli näkemystään hyvin abstraktilla tavalla lainatessaan kuuluisaa pääministeriä. Hän näki Britannian kuuluvan enemmän merelle, kuin manner-Eurooppaan. Tulkintani mukaan Turton viittasi aavoilla merillä (open seas) nimenomaan Kansainyhteisöön ja vanhaan brittiläiseen imperiumiin. Se sopi myös yhteen Turtonin jo edellisessä luvussa käsiteltyjen talouspuheiden kanssa. Matthew Broadin ja Oliver Daddowin artikkelin mukaan Winston Churchill piti ulkopoliittisesti Britannialle kaikkein tärkeimpänä ensiksi Kansainyhteisöä ja imperiumia, ja toiseksi englanninkielistä maailmaa, erityisesti vanhoja alusmaita.⁸⁴ Robin Turtonin tulkinta näyttää siis suhteellisen oikealta. Turtonin mielestä siis sekä taloudelliset että poliittiset aspektit puhuivat EEC-jäsenyyttä vastaan. Tätä Britannian erityislaatuisuutta, johon Turtonkin puheessaan viittasi, käytettiin EEC-debatissa runsaasti aseena jäsenyyttä vastaan. Britannia nähtiin jo historiansa perusteella erilaisena kuin manner-Euroopan maat.⁸⁵ Se, että Turton puheenvuorossaan ylipäättään vastusti EEC:ta, ei ole yllätys, sillä hänet on tutkimuskirjallisuudessakin yhdistetty yhteismarkkina-aluetta vastustaneisiin ryhmittymiin.⁸⁶ Turtonilta oli varmasti tarkoituksellinen veto nostaa esiin todellisen

⁸¹ Parsons 2014, 147-148

⁸² Parsons 2014, 191-192

⁸³ Darwin 2009, 632

⁸⁴ Broad, Daddow 2010, 209-210

⁸⁵ Forster 2002, 22

⁸⁶ Dewey 2009, 120, 145

voimahahmon, Winston Churchillin nimi. Näin hän sai heti lisää uskottavuutta omalle kannalleen, vaikkakin vain lainaamalla Churchillia.

Työväenpuoleen Sir Arthur Irvine taas asettui debatissa kannattamaan Britannian EEC-jäsenyyttä perustellen kantaansa yhteisön luomilla uusilla mahdollisuuksilla. Irvinen mukaan imperiumi oli rapistunut niin pahasti, että maan pitäisi kääntää sivua uuteen aikaan, jossa se voisi jälleen olla suuri. Samaan hengenvetoon Irvine siis sekä kuoppasi imperiumin jäänteet, että haaveili myös uusista suuruuden päivistä. Tämä yritys olisi Irvinen mukaan sovelias Britannian historialliselle traditiolle.⁸⁷ Työväenpuoleen edustaja vetosi brittien erityislaatuuteen ja jopa jonkinlaiseen kohtaloon. Maan tuli olla suuri, jos ei vanhana imperiumina niin ainakin jollain uudella tavalla. Richard Davis kirjoittaa artikkelissaan, että tämä brittien erityislaatuus oli tyypillinen teema, jolla Euroopan integraatiota vastustettiin toisen maailmansodan jälkeen. Debatin keskiössä oli Davisin mukaan kysymys siitä, oliko Britannia osa Eurooppaa vai ei?⁸⁸ Irvine käänsi siis puheessaan tämän klassisen teeman toisinpäin, ja vetosi brittien erityislaatuuteen liittymisen puolesta. Mahtipontiseltakin kuulostava kohtalonusko ajoi Britanniaa kohti Eurooppaa ja uusia suuruuden päiviä.

Guy Barnett, hänkin työväenpuolueesta, viittasi omassa puheessaan Britannian imperiumin historiaan puhumalla Kansainyhteisön perimmäisestä luonteesta. Hän sanoi, että Kansainyhteisö oli pohjimmiltaan kauppayhteisö. Britannian lippu oli hänen mielestään aina seurannut kauppaa. Barnett linjasi, että liittyminen EEC:n vaikuttaisi etenkin kauppaan Kanadan, Australian ja Uuden-Seelannin kanssa (”the Old White Dominions”).⁸⁹ Barnettin sanavalinnoissa on nähtävissä samanlaista arvotusta, kuin monella muullakin käsiteltävissä debateissa. Ilmaukset, kuten edellä mainittu ”old white dominions” kuulostavat hyvin rasistisilta. Niitä näytettiin käytettävän yli puoluerajojen. Tietty imperialistinen diskurssi eli siis EEC-debattien mukana. Puheessaan Guy Barnett otti kantaa myös vuoden 1971 maahanmuuttolakiin (Immigration Act), jonka hän näki luonteeltaan tiettyjä Kansainyhteisön maita syrjivänä. Barnett ihmetteli, että pian turkkilaisten ja kreikkalaisten olisi helpompi tulla maahan, kuin Kansainyhteisön maista tulevien ihmisten. Tässä yhteydessä hän nosti esiin Barbadosen aseman tulevaisuudessa. Barnett vakuutti, että Barbados oli hyvin englantilainen ja Britannia-mielinen. Hän sanoi, että tähän asiaan tulisi paneutua huolella.⁹⁰

Britannia oli tosiasiallisesti jo ennen Edward Heathin nousua valtaan vähentänyt rajusti maahanmuuttoa kehittyvistä Kansainyhteisön maista, sillä maahanmuutto oli aiheuttanut isossa osassa brittikansalaisia negatiivisia tuntemuksia.⁹¹ Arvotukset Kansainyhteisön eri maiden suhteen tuntuivat siis olleen samanlaisia kansan ja poliitikkojen keskuudessa. Vuoden 1971 maahanmuuttolaki tuli lopulta voimaan 1. tammikuuta 1973, eli samana päivänä Britannian liittyessä EEC:n. Callum Williams on esittänyt tulkinnan siitä, mikä teki laista niin merkityksellisen joidenkin toimijoiden silmissä. Laissa Britanniaan

⁸⁷ Sir Arthur Irvine. HC Deb. 26.10.1971. c.1542

⁸⁸ Davis 2017, 2-3

⁸⁹ McIntyre 1977, 23-24

⁹⁰ Mr Guy Barnett, HC Deb, 21.10.1971, c. 999-1001

⁹¹ Latour 2016, 2

muuttamisen ehtoja tiukennettiin niiden Kansainyhteisön maiden asukkaiden kohdalla, joilla ei ollut brittiläistä taustaa. Joidenkin mielestä vapaa liikkuvuus EEC-alueella yhdistettynä Kansainyhteisön maahanmuuttopolitiikan tiukentamiseen oli käsittämätön yhtälö.⁹²

Irvinen ja Barnettin puoluetoverit Clinton Davis ja David Owen viittasivat hekin molemmat puheissaan brittiläiseen imperiumiin, joskin negatiivisempaan sävyyn kuin aiemmat puhujat. Davis ei omien sanojensa mukaan ymmärtänyt niitä edustajia, jotka haikailivat imperiumin suuruuden perään mennessään Eurooppaan⁹³ Davis siis maalasi vastustajikseen ne, jotka halusivat väkisin pitää kiinni imperiumin jäänteistä. Itse hän pyrki näyttäytymään ajan hengen mukaisena. Tohtori David Owen, joka omasta puolestaan kannatti jäsenyyttä, ei halunnut hänkään lyöttäytyä edellä mainittuun porukkaan. Owen muistutti, että hän ei koskaan ollut halunnut korvata vanhaa nostalgista kuvaa imperiumin suuruudesta uudella eurooppalaisen suuruuden illuusiolla. Hänelle kyse oli ennen kaikkea nationalismin ja internationalismin kamppailusta, johon palaan seuraavassa luvussa.⁹⁴ Sekä Davisia että Owenia yhdisti siis haluttomuus näyttäytyä vanhan imperiumin suurena puolustajana. Tämä saattoi liittyä puoluepolitiikkaan, kuten aiemmin mainittuun imperiumin vastustukseen humanitäärisistä syistä, tai se saattoi olla myös halua näyttäytyä ajanmukaisena. Imperiumi oli menneisyyttä ja he katsoivat tulevaisuuteen.

Leo Abse, hänkin työväenpuolueesta, asettui kannattamaan EEC-jäsenyyttä, vaikka ei halunnutkaan esiintyä konservatiivien suunnitelman kannattajana. Absen mukaan ongelmana oli ennen kaikkea se, että monet eivät ymmärtäneet imperiumin olevan mennyttä. Hän käytti vertailukohtanaan Alankomaita, joka myös oli aiemmin hallinnut maailman meriä;

“The Dutch, like ourselves, had open seas and they had an empire. But immediately we go to Brussels and the Commission we are struck by the European spirit there, particularly amongst the Dutch. How can they take such a different attitude from ours? One of the reasons is that the Dutch knew that their empire had come to an end. They lost a war, and then they knew that they had to assume a new rôle in Europe.”

Edustaja siis antoi ymmärtää että Britannian pitäisi ottaa mallia Alankomaista. He olivat tunnustaneet, että imperiumi oli mennyttä ja ottaneet uutta roolia Euroopassa. Britannia oli hänen mielestään vielä kieltämisen tilassa. Abse esiintyi debatissa todellisena yksittäistaistelijana, sillä hän nosti nosti esille sekä konservatiivien että työväenpuolueen johdon tekemät virhearviot. Absen mukaan molemmat olivat eläneet menneisyydessä;

”- - but there was a stubborn retention of the inner fantasy that still the sun never set upon our empire. The Prime Minister, with his east of Suez policy, was matched by my right hon. Friend the Leader of the Opposition, with his daydream that our frontier was on the Himalayas. So, together, we all failed to adjust to reality.”⁹⁵

Abse ei näyttänyt pitävän imperiumia historialtaan mitenkään kyseenalaisena tai epäilyttävänä, vaan ennemminkin näki sen ajan vain olevan ohitse. Aurinko oli jo

⁹² Williams 2015, 508, 509, 521

⁹³ Mr. Clinton Davis. HC Deb. 26.10.1971. c.1483

⁹⁴ Dr. David Owen. HC Deb. 26.10.1971. c.1633-1634

⁹⁵ Mr. Leo Abse. HC Deb. 27.10.1971. c.1888

laskenut ja brittien pitäisi se ymmärtää. Merkillepantavaa oli myös Absen retoriikan samankaltaisuus verrattuna konservatiivien Robin Turtoniin. Molemmat puhuivat aavoista meristä ja maalasivat näin poliittiselle mielipiteelleen mahtipontisia sävyjä.

Myös konservatiivien Ivor Stanbrook kannatti hallituksen esitystä, mutta selkeästi eri syistä kuin useat edellä mainitut työväenpuolueen edustajat. Hänelle kyse ei ollut internationalismista vaan ennemminkin ratkaisusta ongelmiin ja Britannian kohtalosta. Stanbrook uskoi että Britannian kohtalona todella oli johtaa yhtenäistä Eurooppaa. Unelma uudesta suuruudesta eli siis vahvana hänen puheessaan.

Stanbrook pyrki puheessaan määrittelemään brittiläisyyttä, etsien niitä ominaisuuksia jotka tekivät briteistä erityisiä. Hän nosti esiin kansan pragmaattisuuden ja toisaalta idealismin, sekä kuvasi kansallista egoa ja itseluottamusta brittiläistä rotua määrittävinä ominaisuuksina. Kyseessä oli siis vahva nationalistinen retoriikka, joka tänä päivänä nostattaisi varmasti enemmän kuulijoiden kulmakarvoja. Oli kuitenkin mielenkiintoista, että Stanbrook nosti nimenomaan brittien pragmaattisuuden esiin puheessaan. Sitä oli perinteisesti pidetty erottavana tekijänä saarelaisten ja manner-eurooppalaisten välillä. Britit oli nähty pragmaattisina ja käytännöllisinä, kun taas manner-eurooppalaiset enemmän teoreettisina.⁹⁶

Konservatiiviedustaja muisteli puheessaan lämmöllä brittiläistä imperiumia ja omaa palvelustaan siirtomaissa. Hän halusi muistuttaa, että näitä siirtomaita hallittiin paitsi brittien, myös siirtomaiden itsensä hyväksi. Lisäksi siirtomaat itse olivat suostuneet tähän järjestelyyn. Stanbrook siis halusi selkeästi häivyttää joitakin imperiumiin liitettyjä ikäviä mielikuvia, jotka alkoivat jo 1970-luvun alussa olla poissa muodista. Hän ilmoitti kannattavansa EEC-jäsenyyttä, sillä uskoi ihmiskunnan olevan sitä paremmissa kantimissa, mitä enemmän vaikutusvaltaa Britannialla oli;

“I advocate it because I believe that the British race—and I mean the British race—has made a unique contribution to the progress of mankind in the past and is now far from having exhausted its vitality, whatever the geo-political context in which it may operate; and I advocate it because I believe that the wider the arena in which Britain's power and influence is exercised, the better for mankind.”⁹⁷

Jälleen kerran Stanbrook siis korosti brittiläisen rodun erityislaatuisuutta, jolla oli hänen mukaansa vielä paljon annettavaa muulle maailmalle. Mies, joka oli urallaan palvellut vanhassa brittiläisessä imperiumissa, halusi nyt luoda uutta mahtia Euroopassa. Hän yksinkertaisesti uskoi Britannian paremmuuteen. Onkin erittäin vahvasti sanottu, että oman kansallisuuden vaikutusvalta on hyväksi koko ihmiskunnalle. Tämä jos mikä tuo esille EEC-debatissa nähtyä uskoa Britannian kohtaloon.

Erittäin vahvan mielipiteen jäsenyyttä vastaan, ja hyvän vertailukohdan vaikkapa suhteessa Stanbrookiin, esitti edustaja Jasper More, joka vastusti konservatiivipuolueen virallista linjaa suhteessa EEC:n.⁹⁸ Hän linjasi voimakkaasti, että ei kannata liittymistä mihinkään yhteisöön, jossa valkoiset Kansainyhteisön maat (Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti) eivät ole jäsenenä. Edustaja More arvotti siis selkeästi tietyt Kansainyhteisön

⁹⁶ Davis 2017, 4

⁹⁷ Mr. Ivor Stanbrook. HC Deb. 27.10.1971. c.1941-1945

⁹⁸ Forster 2002, 142

maat toisia arvokkaammiksi, jopa hieman rasistisin perusteluin. More perusteli kantaansa manner-Euroopan valtioiden erilaisuudella suhteessa Britanniaan. Lisäksi hän vastusti päätösvalan siirtämistä kenellekään muulle toimijalle.⁹⁹ Jälleen on siis nähtävissä uskoa brittiläisten erityislaatuisuuteen, jota on nähty jo aiemmissakin puheenvuoroissa. More kuului konservatiiviedustajien ”oppositiosiipeen”, joka vastusti ankarasti EEC-jäsenyyttä. Vaikka konservatiiveista löytyi monia, jotka vastustivat jäsenyyttä, oli puolue kuitenkin suhteellisen yhtenäisesti Heathin hallituksen takana ajamassa jäsenyyttä. Peter Morris kirjoittaakin John Gaffneyn kokoamassa teoksessa, että 86% konservatiiviedustajista hyväksyi Heathin neuvottelemat ehdot jäsenyydelle.¹⁰⁰ Ylivoimainen enemmistö konservatiivipuolueesta siis tuki Edward Heathia tämän jäsenyyspyrkimyksissä.

Työväenpuolueen Leslie Huckfield vastusti Moren tapaan konservatiivien jäsenyysesitystä, sillä hänen mukaansa hallitus oli valmis hylkäämään Kansainyhteisön ja kaiken mitä se tarkoitti. Huckfield asetti puheessaan vastakkain Euroopan ja imperiumin. Hänen mukaansa konservatiivipuolue oli vihdoinkin ratkaissut olevansa enemmän Euroopan kuin imperiumin puolue. Oli olemassa siis vain kaksi vaihtoehtoa, ja nyt konservatiivit olivat valinneet niistä väärän. Tällainen mustavalkoinen ajattelu ei suinkaan ollut tavatonta EEC-debateissa, vaan usein tarkoitus oli vain kerätä poliittisia irtopisteitä vastustajien kustannuksella.¹⁰¹ Pitää jälleen muistaa että työväenpuolue itse oli ajanut jäsenyyttä 1960-luvulla ennen konservatiiveja. Jäsenyyden perusidean haastamisen sijaan oli siis poliittisesti järkevämpää kritisoida nimenomaisesti konservatiivien jäsenyysshakemusta.

Huckfieldin suhde imperiumiin ja Kansainyhteisöön näytti olevan kuitenkin suhteellisen liberaali verrattuna esimerkiksi Ivor Stanbrookiin. Hän nosti esille Rhodesian kysymyksen, joka oli hiertänyt Kansainyhteisön sisällä jo 1960-luvulta alkaen. Valkoiset rhodesialaiset eivät olleet edellisellä vuosikymmenelläkään halunneet luovuttaa valtaansa afrikkalaisille, ja he olivat edelleen pääministerinsä Ian Smithin johdolla tällä linjalla. Kun samalla apartheidia kritisoitiin maailmanlaajuisesti, oli Britannia pahassa välikädessä. Se ei ollut pystynyt Harold Wilsoninkaan johtamalla hallituksella pakottamaan Rhodesiaa mihinkään.¹⁰² Huckfield piti Rhodesian tilannetta ja hallituksen linjaa haitallisena mustille Kansainyhteisön jäsenmaille sekä Aasialle. Hän halusi vielä muistuttaa kuulijoita siitä käsityksestä, mikä hänellä Kansainyhteisöstä oli;

*“It stands for something which is still meaningful; it stands for social justice; it stands as an example of stable constitutional democracy which we have given to the world and the Commonwealth. I am not being jingoistic or essentially patriotic. I am saying that this is a band of nations which is unrivalled in its significance as a multiracial society, in its significance for constitutional and stable democracy.”*¹⁰³

Työväenpuolueen jäsen ei siis nähnyt Britanniaa tyyliltään samanlaisessa nationalistisessä valossa, kuin vaikkapa konservatiivien Stanbrook. Huckfield ei

⁹⁹ Mr Jasper More, HC Deb, 25.10.1971, c. 1293

¹⁰⁰ Morris 1996, 126

¹⁰¹ Davis 2017, 8

¹⁰² Darwin 2009, 645-646

¹⁰³ Mr. Leslie Huckfield. HC Deb. 27.10.1971. c.1957-1958

kuitenkaan arastellut ylistäessään brittiläisen demokratian lahjaa maailmalle. Kansainyhteisö ei kuitenkaan ollut hänelle varsinaisesti mikään brittien ylivertaisuuden näyte, vaan ennemminkin hieno projekti kaikkien osallisten kannalta. Jälleen on nähtävissä dikotomia nationalismin ja internationalismin välillä. Siinä missä Stanbrookille uusi yhteistyö Euroopassa toimi nationalismin välineenä, oli Huckfieldille vanha Kansainyhteisö väline internationalismiin. Toisaalta molemmat olivat omalla tavallaan nationalistisia kannassaan. Nämä kaksi ajatusmaailmaa saattoivat siis toisinaan myös risteytyä debatissa.

Richard Davis kirjoittaa artikkelissaan, että yksi osa brittien euroskeptisyyttä oli juuri tällainen edelläkin kuvattu lämmin suhde vanhojen siirtokuntien asukkaisiin, etenkin verrattuna mantereella asuviin ulkomaalaisiin. Vuonna 1966 tehdyssä kyselyssä oli jopa selvinnyt, että Britanniassa luotettiin lähes yhtä paljon Neuvostoliittoon kuin Saksaan ja Ranskaan. Eniten luottamusta keräsivät Australia, Ruotsi ja Yhdysvallat. Vanhojen siirtokuntien osalta monet tunsivat, että siellä edelleen asui heidän ”väkeään”.¹⁰⁴

Konservatiivipuolueen John Osborn viittasi omassa puheenvuorossaan hieman tähän lämpimään suhteeseen, mikä oli perinteisesti vallinnut Britannian ja sen siirtokuntien välillä. Hän muisteli nostalgisesti kuinka poikia oli lähetetty siirtokuntiin virkamiehiksi, sotilaksi, maanviljelijöiksi ja insinööreiksi. Nämä ajat olivat kuitenkin nyt Osbornin mielestä ohi, ja sen takia hän julistautuikin EEC-jäsenyyden kannattajaksi. Osborn uskoi että Britannian kohtalona oli nyt olla osa Eurooppaa, kun se aiemmin oli vastannut vain Euroopan valtatasapainosta. Hän jopa nosti esiin muinaisia imperiumeja, kuten Persian ja Rooman, selvittäessään miten imperiumit olivat nousseet ja kaatuneet. Tähän samaan listaan Osborn laski myös Britannian. Osbornin mielestä siirtokunnat olivat tarjonneet eurooppalaisille mahdollisuuden paeta omia keskinäisiä konfliktejaan. Nyt kun siirtokunnat olivat itsenäistyneet ja niiden maat täyttyneet kansalla, pitäisi eurooppalaisten osata tulla toimeen keskenään. Tämä oli Osbornin mukaan Britanniankin haasteena.¹⁰⁵

Osbornin puheenvuoro oli mielenkiintoinen, sillä hän katsoi siinä sekä Britannian imperiumin loistokkaaseen menneisyyteen, että maan tulevaisuuteen osana Eurooppaa. Vaikka konservatiivien edustaja näytti muistelevan imperiumia ja Kansainyhteisöä pelkästään lämmöllä, paistoi läpi käsitys siitä, että imperiumin aika oli kerta kaikkiaan ohi. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö Britannia edelleen olisi suuri. Maa liittyisi EEC:n, koska se oli sen kohtalo, eikä suinkaan mistään vähäpätöisestä syystä. Jälleen oli siis nähtävillä perustavanlaatuista uskoa siihen, että Britannialla tulisi olla iso rooli maailmanpolitiikassa. Vaikka suunta olisikin kohti internationalismia, sinne mentäisiin nationalistiset edut mielessä, muistaen omat suuruuden päivät.

Edellä käsitellyistä puheista on helppo vetää se johtopäätös, että imperialistinen retoriikka eli vielä vahvana Britannian parlamentissa 1970-luvun alussa. Tämä retoriikka toimi yli puoluerajojen, vaikkakin työväenpuolueen jäsenet käyttivät sitä maltillisemmin. Vaikka työväenpuolueelle kyse oli usein internationalismin edistämisestä, hekin saattoivat

¹⁰⁴ Davis 2017, 5

¹⁰⁵ Mr. John Osborn. HC Deb. 27.10.1971. c.1988-1989

perustella kantaansa Britannian ”kohtalolla”. Yhteinen näkemys näytti olleen se, että Britannia todella oli erityislaatuinen kansakunta, olkoon se sitten imperiumina Kansainyhteisön kera tai osana Euroopan talousyhteisöä. Tämä saattoi olla harvoja yhdistäviä tekijöitä konservatiivien ja työväenpuolueen edustajien välillä, joskin monet edustajat myös äänestivät vastoin puolueensa enemmistöä, kuten puheista voidaan päätellä. Työväenpuolueesta sosialistisempaa linjaa näyttivät ajaneen esimerkiksi Clinton Davis ja David Owen, jotka kritisoivat imperiumin perintöä, eivätkä juurikaan haikailleet uuden suuruuden perään. Heidän puoluetoverinsa Arthur Irvine taas näytti olevan hyvin lähellä jäsenyyttä kannattaneita konservatiiveja, sillä molempien puheissa oli vahvaa imperialistista retoriikkaa. Kylmän sodan vivahteiden alta paljastui siis myös nationalistista pohjavirettä, joka ammensi voimansa Britannian imperiumin menneisyydestä. Kaikki edustajat olivat kasvaneet aikana, jolloin Britannia oli ollut todellinen suurvalta. Se väistämättä myös näkyi heidän puheissaan.

Parlamenttiedustajien puheet kielivät siis sekä perinteen suuresta roolista Britannian politiikassa, kuin myös vahvasta imperialismin perinnöstä, joka näytti voivan hyvin yli puoluerajojen. Monet edustajat pitivät tärkeinä vanhoja ”valkoisia” alusmaita, eli Kanadaa, Australiaa ja Uutta-Seelantia. Arvotus oli siis selkeästi sellainen, että tietyt Kansainyhteisön maat olivat toisia arvokkaampia. Tämä toki kuulostaa rasisiselta ja varmasti se sitä myös olikin. Toisaalta nämä samat maat nostettiin esiin myös taloudesta puhuttaessa, joten pelkkään etnisyyteen eivät edustajien näkemykset sentään perustuneet. On mielenkiintoista huomata, että myös työväenpuolueen jäsenet ottivat kantaa debattiin tällä tavalla, kun vertaa niitä seuraavassa luvussa esiteltäviin kehittyviä maita koskeviin puheenvuoroihin. On siis havaittavissa erilaisia blokkeja työväenpuolueen sisällä. Jotkut pitivät esillä tradition roolia ja hyödynsivät imperialistista diskurssia, kun taas toiset keskittyivät maailman epäkohtiin ja pistivät toivonsa sosialismiin. Seuraavassa luvussa käsittelenkin EEC-debatissa esiintynyttä sosialistista diskurssia suhteessa EEC:n ja Kansainyhteisöön. Kuten olemme tähän mennessä havainneet, oli EEC-jäsenyys hyvin jakava kysymys oppositiopuolueen sisällä. Tämä jakautuneisuus näkyi myös puolueen sosialistisempien edustajien puheissa. Osa heistä näki Euroopan mahdollisuutena harjoittaa sosialistista politiikkaa, kun taas toinen puoli näki nämä asiat yhteensovittamattomina.

8. Sosialismi, eriarvoisuus ja Kansainyhteisö

Viimeisenä esiteltävä teema avaa hyvin tutkielmani otsikon taustaa ja vetää samalla debatin eri sävyjä yhteen. Jotkut parlamenttiedustajat halusivat palata vanhaan imperiumiin, tai ainakin pitää sen jäänteistä kaksin käsin kiinni. Toiset uudistusmielisemmät sen sijaan halusivat uuteen yhtenäisempään Eurooppaan. Kaikki eivät kuitenkaan olleet halukkaita menemään sellaiseen yhtenäiseen Eurooppaan, joka perustuisi kapitalismiin. Työväenpuolueen sisällä oli debatissa havaittavissa radikaalimpi siipi, joka edusti ns. sosialistista vastalauseetta EEC-jäsenyydelle. Heidän suunnitelmansa internationalismin suhteen olivat hyvin erilaisia, kuin Edward Heathin konservatiivien. Nämä pääministeriä vastustaneet sosialistit pyrkivät yhtäältä vastustamaan EEC:tä, sillä he näkivät sen lisäävän eriarvoisuutta maailmassa, ja toisaalta taas korostamaan Kansainyhteisön roolia eriarvoisuutta vähentävänä organisaationa. Kaiken kaikkiaan sosialistisen eriarvoisuusretoriikan voi nähdä hyvinkin 1970-lukulaisena ominaisuutena EEC-debateissa. Elettiin kuitenkin kylmän sodan maailmassa, jossa kamppailu kapitalismin ja sosialismin välillä oli edelleen voimissaan.

Maltilliset sosialistit, kuten Clinton Davis, olivat ennen kaikkea huolissaan EEC:n vaikutuksesta sosiaalidemokratiaan siirtymisessä. Davis näki Euroopassa uhkana pääoman vapaan liikkuvuuden ja kovan kilpailullisuuden;

“The freedom of movement of capital, the insistence on competition, even in respect of our basic industries, makes the movement towards a democratic Socialist society utterly impermissible; and I as a democratic Socialist am not prepared to accept that situation.”

Davis ei siis missään nimessä halunnut Britannian siirtyvän yhtään enempää kapitalistiseen suuntaan, vaan hän olisi nimenomaan halunnut pyrkiä kohti sosiaalidemokraattista yhteiskuntaa. Lisäksi hän kuvaili EEC:tä poliittisesti epätasapainoiseksi ja ilmaisi huolensa Länsi-Saksassa vaikuttaneista oikeistoelementeistä. Näitä oikeistolaisia Davis kuvaili ”uhkaaviksi”. Vastakkainasettelu vasemmiston ja oikeiston välillä oli siis myös maltilliselle Davisille itsestäänselvää. Tutkimuskirjallisuudessa nostetaan esille jäsenyyttä vastustaneiden sosialistien tiukka vastustus fasismia ja natsismia kohtaan.¹⁰⁶ Vaikka fasismi ja natsismi eivät aatteina enää olleetkaan millään tavalla ajankohtaisia, eli äärioikeiston uhka edelleen vasemmistolaisessa retoriikassa.

EEC ei ollut Davisille lippu parempaan huomiseen, vaan hänen mukaansa yhteisöön liittyminen ainoastaan syventäisi eriarvoisuutta Euroopassa, samalla kun Britannia menettäisi kauppaoikeutensa Kansainyhteisön ja EFTA-alueen kanssa. Davis julisti puhuvansa Britannian kansan suulla ja ilmoitti taistelevansa hallituksen esitystä vastaan. Hänelle yhteismarkkina-alue ei edustanut internationalistista unelmaa.¹⁰⁷

Samoja ajatuksia Davisin kanssa toisteli myös työväenpuolueen edustaja Walesista, Goronwy Roberts. Roberts oli Davisin tapaan huolissaan EEC:n liittymisen vaikutuksista eriarvoisuuteen, muun muassa elintason kustannusten nousun kautta. Tämä kustannusten nousu johtuisi hänen mukaansa ennen kaikkea EEC:n yhteisestä maatalouspolitiikasta.

¹⁰⁶ Dewey 2009, 134

¹⁰⁷ Mr. Clinton Davis. HC Deb. 26.10. 1971. c.1482-1484

Roberts myös näki että EEC-jäsenyys saattaisi hyvinkin häiritä Kansainyhteisöä. Mielenkiintoista oli myös Robertsin luonnehdinta EEC:n arvonlisäverosta. Se oli hänen mukaansa epäsosialistisin vero mitä kuvitella saattoi. Viimeinen naula EEC-kysymyksen arkkuun oli Robertsille mahdollinen suvereniteetin menetys. Uhkana olivat siis kaiken edellä mainitun lisäksi myös Brysselin byrokraatit.¹⁰⁸

Robertsin puheen voi sanoa noudatelleen hyvin klassista työväenpuolueen edustajan linjaa suhteessa Euroopan integraatioon. Jos Britannia olisi EEC:ssä, se ei pystyisi noudattamaan sosialistista ohjelmaa, etenkin taloudellisessa mielessä. Ylipäättään työväenpuolueen suhtautumista EEC:n leimasi epäily koko eurooppalaista projektia kohtaan. Tätä ajatusta edusti tietyllä tapaa omista liittymispyrkimyksistään huolimatta myös entinen pääministeri, työväenpuolueen puheenjohtaja Harold Wilson. Wilson ei ollut omien sanojensa mukaan koskaan ollut kummoinen Eurooppa-mies.¹⁰⁹ Tämä sama henki koski suurta osaa työväenpuolueen edustajista. Suhtautuminen rikkaiden Länsi-Euroopan maiden integraatioon oli nihkeää. Kapitalistinen ja byrokraattinen Bryssel ei näyttäytynyt työväenpuolueelle kovinkaan houkuttelevalta paikalta.

Astetta kovempaa linjaa kuin Davis ja Roberts, edusti heidän puoluetoverinsa Raphael Tuck. Tuck näki EEC:n ja sosialismin toisensa poissulkevinä kokonaisuuksina;

“--Socialism is incompatible with the Treaty of Rome. With the exception of agriculture, competition is encouraged in every way and anything which is incompatible with competition will go by the board.”

Rooman sopimus oli Tuckille yhteensovittamaton sosialistisen politiikan kanssa. Davisin tapaan hänkin kauhisteli yhteismarkkina-alueen painotusta kilpailuun. Huomattavissa on siis arvostiriita kapitalismin ja sosialismin välillä. Kilpailullisuuden lisäksi Tuckia arvelutti Kansainyhteisön maiden asema, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Hän vastasi konservatiiviedustajan aiemmin Timesissa esittämään analyysiin siitä, että vasemmisto pelkästi EEC-jäsenyyttä siksi että se tappaisi sosialismin Britanniassa. Tuckin mukaan jäsenyys johtaisi Kansainyhteisön etujen valvomatta jättämiseen.¹¹⁰ Aatteellinen ristiriita kapitalismin ja sosialismin välillä, sekä niiden välinen kilpailu siis tuotiin hyvin vahvasti osaksi EEC-debattia. Visio siitä, minkälainen Euroopan tulisi olla, oli näillä kahdella ryhmittymällä hyvin erilainen.

Joan Lestor taas otti omassa puheessaan mielenkiintoisella tavalla kantaa Kansainyhteisön ja kehittyvien maiden asioihin. Lestorin mielestä EEC:n liittyminen tulisi lisäämään maailman eriarvoisuutta, eikä suinkaan vähentäisi sitä. Hän otti voimakkaasti kantaa myös niihin puheisiin, joiden mukaan EEC:n liittyminen antaisi Britannialle paremmat mahdollisuudet auttaa kehittyviä maita. Lestorin mielestä nämä puheet olivat haihattelua, ja hän sanoikin, että kehittyvät maat tarvitsevat kauppaa, eivät apua.¹¹¹ Puheenvuorossaan Lestor viittasi myös Britannian imperialistiseen menneisyyteen. Hänen mielestään jotkut uskoivat, että EEC:n liittyminen tekisi Britanniasta jälleen suuren. Lestor ei allekirjoittanut näitä näkemyksiä, vaan sanoi että

¹⁰⁸ Mr. Goronwy Roberts. HC Deb. 26.10.1971. c.1554

¹⁰⁹ Davis 2017, 8-9

¹¹⁰ Mr. Raphael Tuck. HC Deb. 26.10.1971. c.1577-1578

¹¹¹ Miss Joan Lestor, HC Deb, 21.10.1971, c. 954

Britannia voisi olla toisella tapaa suuri auttamalla kehittyviä maita. Se oli hänen mielestään sosialistinen vastalause EEC:n liittymiselle. Britannian olisi siis lähestyttävä kehittyviä maita.¹¹²

Guy Barnett totesi omassa puheessaan olevansa samoilla linjoilla puoluetoverinsa Joan Lestorin kanssa, koskien Kansainyhteisön muuttuvaa asemaa. Barnett oli huolissaan, että talouden voimakas painottuminen Eurooppaan olisi suoraan pois Kansainyhteisön mailta. Hänen mielestään EEC:n liittyminen tulisi johtamaan kaupankäynnin merkittävään vähenemiseen Kansainyhteisön maiden kanssa.¹¹³

Thomas Peart yhtyi myös keskusteluun Afrikassa sijaitsevien Kansainyhteisön maiden tilanteesta. Peart luki lausuntoa, jossa todettiin Britannian mahdollisen EEC-jäsenyyden vaikutusten olevan Afrikalle hyvin negatiivisia. Lausunnossa sanottiin, että koska Britannia ei ollut saanut neuvoteltua hyvää sopimusta sokerin tuonnista, muutkin myönnytykset näyttivät epätodennäköisiltä. Sen mukaan EEC-jäsenyys johtaisi vain rikkaiden ja köyhien välisen kuilun kasvamiseen ja resurssien valumiseen Afrikasta Eurooppaan.¹¹⁴ Tässä on näkyvissä tiettyä sosialistisen ideologian ehdottomuutta, joka kumpuaa varmasti kapitalismin vastustuksesta. EEC näytti olevan vääränlaista internationalismia työväenpuolueen sosialistisille, sillä se kohdisti katseensa ensisijaisesti rikkaaseen Länsi-Eurooppaan köyhempien kehittyvien maiden sijaan.

Konservatiivien edustaja Peter Blaker otti myös hieman yllättävästi kantaa aiheeseen. Blaker suuntasi puheensa selkeästi Peartille ja Lestorille. Hän sanoi, että toisin kuin Thomas Peart väitti, Britannian EEC:n liittyminen ei toisi Afrikan Kansainyhteisön maille pelkkää harmia. Blaker argumentoi, että mikäli Britannia liittyisi EEC:n, olisi myös Afrikan englanninkielisillä mailla mahdollisuus lähentyä Afrikan ranskankielisten maiden kanssa ja kehittää yhteistyötä.¹¹⁵ Blakerin kanta näkyy siis olleen talousliberaalin konservatiivin kanta. Hän uskoi, että talouden kasvun myötä hyvää sataisi myös alaspäin Kansainyhteisöön ja Afrikkaan. Lähtökohdat olivat siis hyvin erilaiset kuin työväenpuolueen Thomas Peartilla ja Joan Lestorilla. Toinen osapuoli näki EEC:n vastenmielisenä kapitalismin ja eriarvoisuuden levittäjänä, kun taas toinen näki sen puolestaan taloudellisen hyvän tuojana, joka auttaisi nostamaan myös Kansainyhteisön maita ylöspäin.

Vuoden 1970 vaalitappion jälkeen työväenpuolueen riveissä oltiin pettyneitä siihen, että Harold Wilsonin johdolla ei ollut pystytty toteuttamaan aiottua sosialistista politiikkaa. Tämän vuoksi monet puolueen jäsenistä kaipasivatkin kovempaa sosialistista linjaa, mikäli työväenpuolue pääsisi jälleen vallan kahvaan. Britannian EEC-jäsenyys ei ollut yhteensopiva ajatus tämän lähtökohdan kanssa. Puolueen sisällä käytiinkin ideologista taistelua niiden sosiaalidemokraattien, jotka kannattivat jäsenyyttä ja jäsenyyden vastustajien, välillä.¹¹⁶ Edellä käsitellyt puheenvuorot ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten

¹¹² Miss Joan Lestor, HC Deb, 21.10.1971, c. 957

¹¹³ Mr Guy Barnett, HC Deb, 21.10.1971, c. 999-1000

¹¹⁴ Mr Fred Peart, HC Deb, 22.10.1971, c. 1107

¹¹⁵ Mr Peter Blaker, HC Deb, 22.10.1971, c. 1160

¹¹⁶ Davis 2017, 10

EEC ja sosialismi nähtiin toistensa vastakohtina. Jotkut kuitenkin uskoivat, että jäsenyys voisi mahdollistaa sosialistisen politiikan toteuttamisen, eikä suinkaan ainoastaan estäisi sitä. Tästä ajattelutavasta hyvänä esimerkkinä oli Michael Barnes.

Barnesin mukaan sosialisteilla oli aivan yhtä hyviä argumentteja liittymisen puolesta, kuin kapitalisteillakin oli. Merkillepantavaa on, että Barnes puhui nimenomaan sosialisteista ja kapitalisteista, eikä työväenpuolueesta ja konservatiiveista. Ideologinen kamppailu on siis jälleen nähtävillä. Barnes näki sosialistikollegat Euroopassa hyvinä yhteistyökumppaneina, kun Britannia liittyisi talousyhteisöön. Yhdessä he työskentelisivät tehdäkseen EEC:a sellaisen yhteisön kuin he halusivat. Barnes myös linjasi puheessaan että EEC-jäsenyys ei ollut oikea hetki alkaa harjoittaa puoluepolitiikkaa. Konservatiivit olivat liittymisen tiimoilta hyvä liittolainen, ja varsinainen kamppailu alkaisi vasta Britannian päästessä sisään EEC:n. Sitten rintamalinjat kulkisivat jälleen tiukasti sosialistien ja kapitalistien välillä. Hän myös kritisoi omaa puoluettaan siitä, että nämä olivat uskotelleet äänestäjille pystyvänään kaatamaan Heathin konservatiivihallituksen.¹¹⁷ Työväenpuolueessa oli siis nähtävillä selkeitä ideologisia ristiriitoja suhteessa Euroopan yhteismarkkina-alueeseen.

David Owen oli hyvin samoilla linjoilla puoluetoverinsa Barnesin kanssa. Myös hän näki EEC:n mahdollisuutena tehdä yhteistyötä sosialistisen internationalismin hengessä. Owenin mukaan Euroopassa ei ollut yhtään sosialistista puoluetta, joka ei haluaisi tehdä yhteistyötä brittien kanssa talousyhteisössä. Hänen mielestään liittyminen talousyhteisöön olisi vallan siirtämistä parlamentista yhteistyöhön muiden maiden kanssa. Owen näki EEC:n kansainvälisyyden lisäksi myös oikeudenmukaisuuden välineenä. Hän sanoi että kenenkään, joka oli aiemmin kannattanut kehittyvän maailman ja Afrikan auttamista, ei tulisi nyt kääntää selkäänsä tasavertaisemmalle yhteiskunnalle. Owen julisti kannattavansa jäsenyyttä sosialistisista syistä. Lisäksi tulevien työväenpuolueen hallitusten olisi hänen mukaansa helpompi harjoittaa sosialistista politiikkaa EEC:n sisällä, kuin sen ulkopuolella.¹¹⁸

Työväenpuolueen sisäinen ristiriita ja hajaannus EEC-kysymyksen ja Kansainyhteisön asioiden äärellä herätti debatissa kritiikkiä muilta puolueilta. Liberaalien edustaja John Pardo oli hyvä esimerkki tästä kritiikistä. Hän otti asiakseen arvostella työväenpuolueen epäluuloisuutta koskien konservatiivien jäsenyysyritystä. Pardoen mukaan sekä sosialisteja että liberaaleja oli niin kotimaassa kuin Euroopassakin. Hän oli omien sanojensa mukaan valmis menemään Eurooppaan ja tekemään yhteistyötä muiden liberaalien kanssa. Ihmetystä herätti Pardoen mukaan se, että sosialistit olivat niin pelokkaita menemään Eurooppaan ja tekemään siellä yhteistyötä kollegoidensa kanssa. Hän kysyi, pidettiinkö eurooppalaisia sosialisteja heidän keskuudessaan jotenkin vähempiarvoisina. Pardoen retoriikka oli siis hyvin pistävää ja suuntautui tiukasti työväenpuolueen sisäisiin erimielisyyksiin. Liberaaliedustaja totesi että kenelläkään ei ollut niin paljon varauksellisuutta hallitusta kohtaan kuin hänellä, mutta hän ei silti hylkäisi kaikkia rationaalisia perusteluita jäsenyyden puolesta vain siksi, että

¹¹⁷ Mr. Michael Barnes. HC Deb. 26.10.1971. c.1586-1587

¹¹⁸ Mr. David Owen. HC Deb. 26.10.1971. c.1633-1638

konservatiivit sattuisivat olemaan hänen kanssaan samaa mieltä.¹¹⁹ Pardoe viittasi siis pisteliäästi siihen tosiasiaan, että aiemmin nimenomaan työväenpuolue oli ajanut EEC-jäsenyyttä epäonnisesti. Pardoen antamaa kritiikkiä toisteli osaltaan William Hamilton, joka oli parlamentissa työväenpuolueen edustajana. Hamilton totesi, että ei ollut mitään järkeä julistaa olevansa yhtäältä samaan aikaan internationalistinen sosialisti ja toisaalta olla hyväksymättä ranskalaisia tai saksalaisia.¹²⁰

Työväenpuolueen johtajan Harold Wilsonin haastavana tehtävänä oli puolustaa debatissa kantaansa ja hän hyökkäsikin poliittisten vastustajiensa kimppuun terävästi. Osansa Wilsonin verbaliikasta sai konservatiivien sisäministeri, näkyvä poliitikko Reginald Maudling. Wilson reagoi vahvasti Maudlingin viittauksiin siitä, että työväenpuolue olisi muuttanut kantaansa suhteessa EEC:n. Hän muistuttikin sisäministeriä tämän omasta menneisyydestä EEC:n ja Kansainyhteisön tiimoilta. Wilson viittasi Maudlingin 1958 pitämään puheeseen, jossa Maudling oli nähnyt EEC-jäsenyyden vaarantavan Kansainyhteisön maista tulevan vapaan tuonnin.¹²¹ Maudling oli tosiaan muuttanut itse kantaansa suhteellisen nopeasti 1960-luvun taitteessa, sillä huolimatta aiemmista kriittisistä puheistaan hän oli järjestelmässä konservatiivien ensimmäistä jäsenysshakemusta vuonna 1961.¹²² Kaikki osapuolet pyrkivät siis löytämään toistensa poliittisesta historiasta epäjohdonmukaisuuksia ja takinkääntöjä, ja käyttämään niitä sitten poliittisena lyömäaseena. Wilson näytti olevan EEC-debatissa tiukassa paikassa, sillä hän joutui samaan aikaan kamppailemaan sekä puolueensa sisäisten ristiriitojen kanssa, että myös vastustamaan konservatiivien jäsenysshakemusta.

Edustaja Ernest Fernyhough puolestaan esitteli jälleen uuden esimerkin osana ”sosialistista vastalauseetta” EEC-jäsenyyttä kohtaan. Fernyhough kertoi miten Ghanasta tuotavan kaakaon hinta oli laskenut ja toisaalta teollisten tuotteiden, kuten traktoreiden hinnat olivat kasvaneet. Tämä tarkoitti Fernyhough’n mukaan sitä, että Kansainyhteisön maat tulisivat jatkossakin ostamaan vähemmän. Hän oli huolissaan siitä, että muun maailman elinolot eivät tulisi tulevaisuudessa paranemaan. Jälleen kerran työväenpuolueen edustaja otti siis näkökulmakseen eriarvoisuuden kasvun suhteessa Kansainyhteisöön. Fernyhough nosti esiin myös huolensa Uuden-Seelannin ja Australian tulevasta asemasta. Hänen mukaansa nämä vanhat Kansainyhteisön maat joutuisivat siirtymäaikojen jälkeen muuttamaan teollisuksiensa luonnetta. Tämä saattaisi Fernyhough’n mukaan johtaa ruoantuotannon vähenemiseen ja sitä kautta nälänhädän kasvuun maailmassa.¹²³ Fernyhough näki siis mahdollisen EEC-jäsenyyden uhkakuvat maailmanlaajuisina, eikä niinkään paikallisina tai vain brittiläisiä koskevinä.

Kiinnostavana nostona sosialistien esittämistä puheenvuoroista haluan vielä ottaa esiin Laurie Pavittin, joka otti kantaa EEC-jäsenyyttä vastaan. Pavitt nimittäin nosti esille teeman, josta kukaan ei ollut puhunut aiemmin. Hän puhui Britannian sähköteollisuudesta ja sen tuomista mahdollisuuksista koskien Kansainyhteisöä. Pavittin mukaan Intian,

¹¹⁹ Mr. John Pardoe. HC Deb. 26.10.1971. c.1653-1654

¹²⁰ Mr. William Hamilton. HC Deb. 28.10.1971. c.2162

¹²¹ Mr. Harold Wilson. HC Deb. 28.10.1971. c.2119

¹²² Dewey 2009, 200

¹²³ Mr Ernest Fernyhough, HC Deb, 25.10.1971, c. 1380

Pakistanin ja Nigerian sadat miljoonat ihmiset tarvitsisivat insinööritaidolla valmistettuja tuotteita, joita Britannia voisi tehdä. Hänen mielestään Britannia oli luovuttanut Kansainyhteisön suhteen ilman taistelua ja valinnut sen sijaan Euroopan. Pavittin näkökulma ei ole yllätys siinä valossa, että hän puhuu vaalipiirissään sijainneesta elektroniikka-alan yrityksestä, joka oli joutunut vähentämään työntekijöitään.¹²⁴ Tässä Pavitt siis puhuu suoraan asioista, jotka ovat koskettaneet hänen äänestäjiään.

Aatteen näkökulmasta kaikki kulminoitui kuitenkin työväenpuolueessa kysymykseen siitä, oliko EEC:ssä ylipäätään mahdollista harjoittaa sosialistista politiikkaa, vai oliko kyseessä puhtaasti kapitalistinen yhteisö. Edustaja William Molloy halusi varoittaa niitä puolueensa jäseniä, jotka näkivät EEC:n liittymisen antavan brittisosialisteille mahdollisuuden ajaa omia poliittisia tavoitteitaan yhdessä eurooppalaisten kollegoidensa kanssa. Molloy heitti ilmoille kysymyksen siitä, olisiko konservatiivihallitus valmis tekemään mitään sellaista, joka kätkisi sisälleen vaaran sosiaalidemokratian noususta Euroopassa. Hän siis haastoi täysin optimistisen ajattelun EEC:n muuttamisesta sosialistiseksi. Tämän aatteellisen näkökulman lisäksi Molloy oli huolissaan Kansainyhteisön tulevaisuudesta, mikäli Britannia menisi Eurooppaan. Hän tunnusti että Kansainyhteisö ei vielä ollut taloudellisesti EEC:n tasolla, mutta voisi nousta sinne mikäli moderni tiede ja teknologia tehtäisiin sinne saataville.¹²⁵ Jäsenyyden vastustamisessa oli siis kyse sosialismin aatteen lisäksi myös vastuuntunnosta Kansainyhteisöä kohtaan. Tämä vastuuajattelu oli ollut osa brittiläistä Eurooppa-Kansainyhteisö suhdetta jo 1960-luvulla. Vaikka Kansainyhteisön taloudellinen merkitys oli koko ajan laskenut, sitä ei edes välttämättä nähty ratkaisevana tekijänä Britannian suhteessa entisiin siirtomaihinsa.¹²⁶

Edellä esitellyt puheet kertoivat paljon EEC-debatin tunnelmasta. Ne tiivistivät hyvin sitä henkeä, joka keskustelussa oli aistittavissa. Työväenpuolueen sosialistisiipi nosti eriarvoisuuden tärkeäksi teemaksi mahdollisen EEC-jäsenyyden tiimoilta. He olivat mielestäni näkemyksissään selvästi toista maata kuin vaikkapa Denis Healey, jolle Kansainyhteisö näytti olevan ennen kaikkea ruoantuottaja. Toki myös Thomas Peart puhui aiemmin ruoantuonnista, mutta hänelle eriarvoisuus näytti olleen kuitenkin se ensimmäinen prioriteetti keskustelussa. Konservatiivihallituksen kannattajat, kuten Peter Blaker, taas olivat sosialistisiiven kanssa täysin eri mieltä. Heille EEC oli avain parempaan maailmaan, ei suinkaan eriarvoisempaan. Näkyvillä oli siis selkeää ideologista taistelua näiden kahden eri suuntauksen välillä. EEC-keskustelu oli Britannian parlamentissa taistelua sekä puolueiden paikasta poliittisella kartalla, että taistelua Britannian paikasta maailmankartalla.

¹²⁴ Mr Laurie Pavitt, HC Deb, 21.10.1971, c. 1059

¹²⁵ Mr. William Molloy. HC Deb. 28.10.1971. c.2155-2156

¹²⁶ Daddow 2016, 244

9. Päätäntö

Olen käsitellyt tässä tutkielmassa Britannian EEC-jäsenyysdebatteja vuoden 1971 lokakuulta, eli juuri ajalta ennen ratkaisevaa äänestystä parlamentin alahuoneessa. Neljän eri teeman kautta olen pyrkinyt luomaan kuvaa siitä, mikä Kansainyhteisön rooli oli suhteessa Britannian mahdolliseen EEC-jäsenyyteen. Tarkoitukseni on ollut nostaa esiin niitä teemoja, jotka Kansainyhteisön osalta nähtiin ajankohtaisina, kun EEC-jäsenyydestä keskusteltiin. Lisäksi olen kiinnittänyt huomioni siihen, mitä Kansainyhteisön maita parlamenttiedustajat nostivat debateissa esiin. Keskittyikö kaikki huomio tiettyihin isoihin maihin, vai saivatko myös pienemmät kehittyvät maat samalla tavalla huomiota. Tämä on paljastanut tiettyjä arvotuksia brittipoliitikoiden keskuudesta, jotka varmasti ovat omalla tavallaan myös heijastelleet kansan tunteja asian suhteen. Myös puoluekohtaiset erot ovat olleet debattien analysoinnissa esillä. Miten eri puolueet, pääasiassa konservatiivit ja työväenpuolue, nostivat Kansainyhteisön esiin puhuttaessa EEC-jäsenyydestä. Toki olen nostanut esiin myös pienempien puolueiden edustajia, mutta heidän panoksensa keskusteluun oli luonnollisesti vähäisempää. Viimeisenä mutta ei suinkaan vähäisimpänä tarkastelun kohteenani on ollut Kansainyhteisölle ja toisaalta myös EEC:lle luodut merkitykset. Minkälaisena Kansainyhteisö on debateissa nähty? Onko Kansainyhteisöön kenties liitetty muita käsitteitä tai ajatuksia, ja tätä kautta luotu sen ympärille aivan uudenlaisia merkityksiä? Se miten Kansainyhteisöstä puhuttiin, millä käsitteillä siihen viitattiin ja miten sitä arvotettiin, paljasti debatissa tiettyjä juonteita, jotka viittaavat työn otsikon mukaisesti sekä vanhaan nationalismiin että uuteen internationalismiin. Käyn seuraavaksi läpi keskeisimpiä havaintojani debateista ja vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Tämän tutkielman analyysi on kohdistunut erityisesti neljään teemaan, joiden kautta Kansainyhteisö tuli näkyväksi osaksi Britannian parlamentin alahuoneen EEC-debattia. Näitä teemoja olivat siis maatalous, talous ja kauppa, imperialismien perintö ja suvereniteetti sekä sosialistinen vastalause EEC:lle ja eriarvoisuus. Voisi sanoa, että teemoista kaksi ensimmäistä olivat varsin itsestäänselviä, kun mietitään EEC:n luonnetta. Se oli ennen kaikkea kauppayhteisö, joten totta kai kauppa nousi esille yhtenä keskeisimmistä teemoista. Samoin myös maatalous oli iso osa EEC:n toimintaa, kuten olen jo aiemmin tuonut esiin. Britannialle tämä maatalouden merkitys korostui, kun ottaa huomioon maan pitkän historian Kansainyhteisöön, ja sieltä tuodun ruoan määrän. Maatalous ja kauppa olivat siis hyvin käytännönläheisiä teemoja, jotka oli helppo ottaa esiin ja valjastaa omien vankkureiden eteen, oli puhuja sitten työväenpuolueesta tai konservatiivipuolueesta. Traditio ja imperialismi sekä toisaalta sosialismi ja eriarvoisuus olivat sen sijaan huomattavasti abstraktimpia teemoja, joiden avulla pyrittiin sekä puolustamaan että vastustamaan EEC-jäsenyyttä. Ylipäätään huomionarvoista on se, että oikeastaan jokainen näistä neljästä teemasta voitiin asettaa sekä EEC:n puolesta että vastaan. Poliittinen kenttä oli siis jossain määrin hajallaan suhteessa EEC-jäsenyyteen ja Kansainyhteisöön. Tämä koski etenkin työväenpuoluetta sisäisine ristiriitoinen, kuten edellisessä luvussa toin esiin.

Richard Davis kirjoittaa artikkelissaan, että jo 1960-luvulla Britannian ja EEC:n mutkikkaassa suhteessa keskiöön oli noussut kysymys maataloudesta ja yhteisestä

maatalouspolitiikasta. Kysymys oli käytännössä siitä, miten EEC rahoitettaisiin.¹²⁷ Tämä huomio pätee myös käsittelemiini debatteihin 1970-luvun alusta. Edelleen maatalous nousi isoksi kiistakapulaksi liittymisen puolustajien ja vastustajien välille. Maatalouden ympärille käytyyn keskusteluun nivoutui myös keskustelu Kansainyhteisön roolista muuttuvassa maailmassa. Maatalous oli siis yksi temaattinen risteyskohta, jossa oikeastaan keskusteltiin paljon muustakin kuin pelkästään ruoasta tai sen hinnasta.

Monet puhujat riippumatta puoluetustasta asettivat vastakkain EEC:n ja Kansainyhteisön. Näille puhujille nämä kaksi organisaatiota olivat hyvin vastakkaisia. Jos EEC:n liittyttäisiin, menetettäisiin Kansainyhteisö. Robert Dewey on nostanut tämän päätelmän esille jo 1960-luvun debattien osalta. EEC:n liittyminen muuttaisi ratkaisevasti Britannian ja Kansainyhteisön maiden suhdetta.¹²⁸ Tätä näkemystä edustivat lokakuun 1971 debateissa muun muassa työväenpuolueen Denis Healey ja Raphael Tuck. Heille liittyminen EEC:n oli melkein sama asia kuin Kansainyhteisön hylkääminen omilleen. Vaikka esimerkiksi nämä kaksi edustajaa pitivät Kansainyhteisön asiaa ja hyvää esillä debateissa, ottivat he samalla hieman populistisesti kantaa ruoan hintojen mahdolliseen nousuun, mikäli Britannia liittyisi EEC:n. Tässä mielessä he puhuivat myös kansalle. Ylipäätään maatalous ja ruoan tuotanto oli työväenpuolueelle iso lyömäase Edward Heathin konservatiivihallitusta vastaan. Työväenpuolueen edustajat pyrkivät kritisoimaan jäsenyyden ehtoja juuri siitä näkökulmasta, että ne olisivat Britannialle hyvin epäedulliset ja johtaisivat välirikoon Kansainyhteisön kanssa. Esille manattiin siis myös pelkoja imperialistisen tradition loppumisesta. Britannia jäisi yksin Eurooppaan, samalla kun Kansainyhteisö seilaisi toiseen suuntaan. Tätä imperialistista traditiota edusti osaltaan myös edellä mainittu puhe ruoan hintojen noususta. Tämä kritiikki nostettiin esille molemmista valtapuolueista, eli sen mukaan ei syntynyt suuria jakolinjoja. Työväenpuolueen osalta asiaa pitivät esillä ne, jotka eivät olleet kovan linjan sosialisteja, vaan pitivät Kansainyhteisöä ja entistä imperiumia suuressa arvossa. Puolestaan ne konservatiivit, jotka vastustivat hallituksen esitystä maatalouskysymyksen pohjalta, perustelivat kantaansa hyvin samalla lailla kuin edellä mainitut opposition jäsenet. Näille konservatiiveille, kuten Edward Taylorille tai Ronald Bellille, kysymys oli ennen kaikkea hyödystä. Mitä Britannia hyötyisi, jos se joutuisi rahoittamaan eurooppalaisia maanviljelijöitä eikä saisi enää tuoda halpaa ruokaa Kansainyhteisön maista. Ylipäätään maatalousteemassa oli huomattavissa se seikka, että yksittäisiä maita ei juurikaan tuotu esille. Niille EEC:n vastustajille, jotka pitivät Kansainyhteisön asiaa maatalouden osalta tärkeänä, näyttäytyi tuo yhteisö kuitenkin isona massana halvan ruoan tuottajia. Tässä ei ollut juuri eroa konservatiivien ja työväenpuolueen välillä. Pitää kuitenkin muistaa, että tämä koski ainoastaan niitä, jotka todella vastustivat jäsenyyttä. Maatalouteen tuotiin siis paljon mukaan myös imperialismiin ja suvereniteetin retoriikkaa. Ne jotka kannattivat hallituksen esitystä, eivät juuri puhuneet maataloudesta. He tiesivät varmastikin, että maatalous oli yksi suurimpia aseita EEC-hanketta vastaan, joten siitä ei juuri kannattanut puhua. Huomio kannatti keskittää niihin seikkoihin, joiden avulla jäsenyyttä oli helppoa

¹²⁷ Davis 2019, 9

¹²⁸ Dewey 2009, 220

puolustaa. Iso poikkeus tässä mielessä oli työväenpuolueen Michael Stewart, joka kannatti konservatiivien jäsenysshakemusta.

Talous ja kauppa oli EEC-debatissa teema, joka Kansainyhteisön osalta nostettiin esiin lähes yksinomaan konservatiivien toimesta. Tässä näkyi väistämättä työväenpuolueen ja konservatiivien aatteelliset erot. Suurinta osa niistä edustajista, jotka konservatiivien riveistä puhuivat taloudesta ja kaupasta, voitiin kutsua markkinaliberaaleiksi. Nämä edustajat kannattivat hallituksen esitystä, sillä he uskoivat EEC-jäsenyyden satavan hyvää myös Kansainyhteisön maiden päälle. Näkyvillä oli siis uskoa ns. trickle down-taloustieteeseen kapitalismin hengessä. Työväenpuolueen edustajat eivät sen sijaan juuri ottaneet debateissa kantaa talouteen ja kauppaan suoraan, vaan keskustelivat mieluummin näihin kahteen välillisesti liittyvistä teemoista, kuten vaikkapa maataloudesta.

Richard Davis on tulkinnut Britannian suuntautumista Eurooppaan taloudellisesti niin, että integroitava Eurooppa halusi olla enemmän protektionistinen, kun taas britit tavoittelivat vapaampaa, multilateraalista markkinataloutta.¹²⁹ Tätä kantaa kyllä nähtiin konservatiivien puheenvuoroissa, etenkin niiden kohdalla, jotka vastustivat EEC-jäsenyyttä. He pelkäsivät että Britannia siirtyisi vetäviltä markkinoilta tukkoiseen Eurooppaan. Oma tulkintani kuitenkin on, että hallituksen linjaa kannattaneet konservatiivit näkivät EEC:n nimenomaan markkinataloudellisesti hyödyllisempänä suhteessa Kansainyhteisöön. EEC:ssä Britannian olisi helpompi menestyä paremmin, ja kun Britannia menestyisi paremmin, myös Kansainyhteisön maat saisivat osansa tästä kakusta. Pitäisin siis itse taloudesta puhuneita konservatiiveja yleisesti ottaen kapitalistisempina, kuin Davis antaa ymmärtää.

Yleisesti ottaen konservatiivit viljelivät talouden osalta paljon hallituspuolueelle ominaista vastuun retoriikkaa. Britannian parhaaksi olisi välttämätöntä liiyyttävä EEC:n. Kaikki realiteetit puhuivat hallituksen mukaan sen puolesta, että ainoa oikea suunta oli integroitava Eurooppa. Vaikka tuntuisi ikävältä siirtyä uuteen aikaan ja luopua jossain määrin imperiumin perinnöstä, olisi se silti pakko tehdä. Tämän välttämättömyydenkin edessä Britannia oli hallituksen kannattajien mielestä saanut neuvoteltua Kansainyhteisön jäsenmaille parhaat mahdolliset sopimukset. Kansainyhteisön puolelta ei siis ollut näkyvissä mitään esteitä EEC-jäsenyydelle. Huomiota Kansainyhteisön maista saivat etenkin Uusi-Seelanti ja Australia. Tapetille siis nousivat erityisesti isot, vanhat, ns. valkoiset alusmaat, kuten niitä debateissa kutsuttiin. Pienempiä valtioita esimerkiksi Afrikassa nostettiin esiin, mutta tässä saattoi konservatiivien puolelta olla kyseessä yritys miellyttää niitä opposition jäseniä, jotka epäröivät äänensä kohdalla.

Alex Mayn johtopäätös Britannian, EEC:n ja Kansainyhteisön välisistä suhteista on se, että auttaakseen Kansainyhteisön maita parhaansa mukaan Britannian olisi itseasiassa pitänyt mennä Eurooppaan jo 1950-luvulla. Tuolloinen sulavampi politiikka Euroopassa olisi tarjonnut briteille mahdollisuuden saada aikaan parempia diilejä Kansainyhteisön jäsenmaille.¹³⁰ Heathin hallitus pyrki välttämättömyysretoriikallaan painamaan juuri tätä

¹²⁹ Davis 2016, 6-7

¹³⁰ May 2013, 10

hermoa, samalla kun työväenpuolue kipuili sisäisten ristiriitojensa kanssa, eikä juuri ottanut kantaa debatin varsinaiseen talousosioon.

Koko jäsenyysdebatin merkittävintä antia tutkimuskysymysteni osalta näytteli puhe Britannian imperiumista, sen perinnöstä, brittiläisestä traditiosta ja maan kohtalosta. Robert Dewey nostaa teoksessaan esiin historian, tradition ja kohtalon roolin suhteessa EEC:n vastustukseen. Deweyn mukaan EEC:n vastustusta vahvistettiin osaltaan populistisilla historiantulkinnoin ja hiipuvan tradition korostamisella. Vaikka näillä tulkinnoin ei olisi ollutkaan paljon yhteistä totuuden kanssa, olivat ne Deweyn mukaan silti keskeisessä roolissa EEC:n vastustuksessa. Tässä mielessä Deweyn tulkinta on hyvin lähellä Piers N. Ludlowia. Tutkielmani alussa esittelin juuri Ludlowin artikkelia EEC-jäsenyysdebatista, ja hänen päätelmänsä tradition roolista debatissa. Ludlow oli siis tiivistettynä sitä mieltä, että sekä traditio että toisaalta loistelas tulevaisuus valjastettiin jäsenyyden puolustuksen ja vastustuksen aseeksi. Tämä on hänen mukaansa johtanut siihen, että Britannian ja Euroopan suhteista voidaan kiistellä edelleen samoilla aseilla. Debatista oli huomattavissa, että Ludlowin johtopäätös oli oikea. Sitä voisi vieläpä viedä pidemmälle ja todeta, että traditio itseasiassa näytteli merkittävää osaa myös niiden puheissa, jotka eivät halunneet ensinäkemältä vaikuttaa vanhan imperiumin vankkumattomilta kannattajilta. Monet, jotka pitivät Eurooppaa tulevaisuuden suuntana, perustelivat kantansa uudella suuruudella, joka Britanniaa mantereella odottaisi. Tutkimukseni siis osoittaa, että imperialistinen tai ainakin vahvasti traditioon nojaava puhe Britannian kohtalosta oli merkittävä osa EEC-debattia.

Mielenkiintoista oli huomata, että oikeastaan puoluetustasta riippumatta parlamenttiedustajat uskoivat Britannian erityislaatuisuuteen suhteessa muuhun maailmaan. Kansallinen itseluottamus näytti siis olleen 1970-luvun alussa yleisesti korkealla. Jo edellä esiin nousseet populistiset historiantulkinnat saivat myös käsittelemissäni debateissa runsaasti palstatilaa. Hyvä esimerkki tästä oli käsittelemäni Robin Turtonin puhe, jossa hän suuntasi katseensa ”aavoille merille” manner-Euroopan sijaan. Turtonin puoluetoveri John Osborn puolestaan listasi Britannian samaan kastiin Persian ja Rooman mahtavien imperiumien kanssa. Myös brittiläisen ”rodun” ja yleisemmin brittiläisyyden erityispiirteisiin viitattiin runsaasti. Aivan kuten Dewey ja Ludlow ovat jo aiemmin linjanneet, traditio ja imperiumin perintö siis todella olivat iso osa EEC-debattia. Britannian kohtalolla pyrittiin niin vastustamaan, kuin kannattamaan EEC-jäsenyyttä. Kun edustajat määrittelivät sitä, mikä Kansainyhteisön, brittiläisyyden tai EEC:n merkitys tulisi tulevaisuudessa olemaan, tulivat he samalla määritelleeksi myös Britannian paikkaa maailmassa. Osittain tässä määrittelyssä näkyi siis historian nationalistinen tulkinta ja usko Britannian kohtaloon maailman johdossa. Toisaalta esiin nousi myös epävarmuus siitä, mihin Britannia oikeastaan kuului. Robert Dewey kirjoittaa, että yhteismarkkina-alueen kannattajat pyrkivät rikkomaan tradition eetos, ja kohdistamaan kritiikkiä Britannian paikalleen jämähtäneeseen asemaan osana imperiumia.¹³¹ Tätä linjaa edustaneet puhujat kuitenkin tulivat samalla korostaneeksi myös Britannian erityisasemaa ja tulevaisuutta yhtenäisen Euroopan johdossa. Vaikka imperiumin perinnöstä siis saatettiin olla valmiita

¹³¹ Dewey 2009, 27, 28

luopumaan, monet näkivät Euroopan mahdollisuutena luota uutta mahtia ja merkitystä Britannialle. Imperialistinen retoriikka oli siis nähdäkseni läsnä myös monella yhteismarkkina-alueella kannattaneella edustajalla.

Kaikista Kansainyhteisöön liittyneistä teemoista ominaisin kylmän sodan ajalle oli viimeiseksi esittelemäni puhe sosialismista suhteessa Kansainyhteisöön ja toisaalta Euroopan talousyhteisöön. Tässä teemassa näkyväksi tulivat ristiriidat niin opposition kuin hallituksenkin välillä, sekä myös opposition itsensä sisällä. Kansainyhteisöön kohdistettiin monenlaisia mielipiteitä ja sen edulla pyrittiinkin jälleen perustelemaan edustajien omia kantoja.

Anthony Forster kirjoittaa teoksessaan työväenpuolueen vasemmistosiiven kannattamasta ns. kolmannesta vaihtoehdosta suhteessa EEC:n ja Yhdysvaltoihin. Tätä sosialistista ulkopoliittikkaa vaativat esimerkiksi esittelemäni Thomas Peart.¹³² Nämä sosialistisen vastalauseen esittäjät näkivät EEC:n liittymisen suorana uhkana Kansainyhteisön asemalle. Erityisesti he olivat huolissaan kehittyvien maiden kohtalosta, mikäli Britannia menisi Eurooppaan. Tätä linjaa edustaneet sosialistit siis hyödynsivät voimakkaasti eriarvoisuusretoriikkaa ja keskittivät huomionsa pienempiin Kansainyhteisön maihin. Tätä voi verrata niihin aiemmin esittelemiini työväenpuolueen ja konservatiivien edustajiin, jotka keskittivät useimmiten huolensa vanhoihin isoihin alusmaihin, kuten Australiaan ja Uuteen-Seelantiin. Sosialistisen ulkopoliittikan kannattajille tärkeämpiä näyttivät olevan kehittyvät maat esimerkiksi Afrikassa ja Aasiassa. Nämä kovemman linjan sosialistit saivat tukea myös joiltain maltillisemmilta sosiaalidemokratian kannattajilta, jotka vierastivat Euroopassa mahdollisesti vaikuttavia oikeistolaisia elementtejä.

Kaikki työväenpuolueen edustajat oppositiossa eivät kuitenkaan olleet kovan linjan sosialisteja, jotka vastustivat EEC:tä kategorisesti. Jotkut heistä edustivatkin toisenlaista internationalismia, jota harjoitettaisiinkin talousyhteisön sisältä. Nämä sosiaalidemokraatit uskoivat, että Euroopan muutos tapahtuisi sisältä päin. Jos Britannia menisi Eurooppaan, voisivat työväenpuolueen ihmiset tehdä siellä yhteistyötä, ja muuttaa yhteisöä haluamaansa malliin. Työväenpuolueen sisäisestä ristiriidasta kertoo siis se, että siellä oli lukuisia erilaisia ryhmittymiä internationalistisesta nationalistiseen. EEC-debatti oli heidän osaltaan melko sekava kokonaisuus, sillä yhteistä säveltä Heathin hallitusta vastaan näytti olevan hyvin vaikeaa löytää. Työväenpuolueen edustajat joutuivat debateissa määrittelemään myös sosialismia uudelleen. Mikä Britannian paikan maailmassa tulisi olla ja minkälaista sosialismia Britannian pitäisi edustaa? Nämä kysymykset kietoutuivat työväenpuolueen sisäisissä kiistoissa toisiinsa. Kun puolueessa vieläpä oli niitä puoluekurin uhmaajia, jotka kannattivat jäsenyyttä hyvin imperialistisin perusteluin, oli puheenjohtaja Harold Wilsonilla edessään selvästi tekemätön paikka. Britannia oli murroksessa ja samaten myös työväenpuolue kipui oman linjansa kanssa.

Olen nyt edellä vetänyt yhteen niitä keskeisimpiä havaintoja, joita lokakuun 1971 EEC-debatti tarjosi suhteessa tutkimuskysymyksiini. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että koko Kansainyhteisön asia debateissa kuvasti hyvin maailmantilannetta ja Britannian asemaa

¹³² Forster 2002, 13

1970-luvun taitteessa. Vastakkain olivat imperiumin perintö ja Euroopan integraatio, eli uudenlainen tulevaisuus. Suurin osa edustajista piti imperiumin perintöä ainakin jossain määrin tärkeänä, vaikka ei olisi sitä selkeästi sanoittanutkaan. Kysymykset suvereniteetista ja Kansainyhteisön kohtalosta toivat tätä selkeästi esiin. Kaikki näyttivät olleen tottuneita Britannian merkittävään asemaan maailmassa, ja nyt olikin haasteena löytää se uudestaan. Toisille tämän aseman ei tarvinnut olla johtava suurvalta, vaan siihen kelpasi hyvin myös sosialistinen yhteistyö Euroopassa. Toisille Eurooppa taas nimenomaan näyttäytyi mahdollisuutena luoda uutta voimaa ja mahtia. Tätä kantaa edustaneet poliitikot siis vetosivat voimakkaasti imperialistiseen retoriikkaan. Kaiken kaikkiaan brittiläisyyden ja Kansainyhteisön merkityksiä pyrittiin täsmentämään tai uudistamaan. Se mitä aiemmin oli ollut, oli nyt muuttumassa. Tämän vuoksi traditiot ja imperiumi piti joko uudistaa ja tuoda mukana Eurooppaan, tai vaihtoehtoisesti vastustaa Eurooppaa ja pyrkiä elvyttämään vanhaa imperiumia. Monet olivat myös valmiita katkaisemaan napanuoran vanhan emämaan ja sen synnyttämien valtioiden väliltä. Nämäkin edustajat tosin perustelivat kantansa sillä, että se itseasiassa olisi Kansainyhteisölle parasta. Lähes kukaan ei siis yksinomaan halunnut heittää koko imperiumin perintöä roskakoriin ja lähteä hylkäämään sitä omilleen. Imperiumin perintö ja Kansainyhteisön ja Britannian suhde olivat kysymyksiä, jotka oli pakko käsitellä EEC-debatin yhteydessä. Ratkaisu näihin kysymyksiin määrittäisi myös Britannian tulevaisuuden suunnan lokakuun 28. päivän äänestyksessä. Sama keskustelu Britannian paikasta ja tulevaisuudesta maailmannäyttämöllä jatkuu tänäkin päivänä. Kylmän sodan aikaiset parlamenttikeskustelut imperiumin jälkimainingeissa tuntuvat siis jälleen tänään hyvin ajankohtaiselta.

Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet

Hansard Online (21.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/21/european-communities>

Hansard Online (22.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/22/european-communities>

Hansard Online (25.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/25/european-communities>

Hansard Online (26.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/26/european-communities>

Hansard Online (27.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/27/european-communities>

Hansard Online (28.10.1971 – European Communities) Haettu 5.4.2021. osoitteesta <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1971/oct/28/european-communities>

Kirjallisuus

Bell, Patrick. (2012). *The Labour Party in Opposition 1970-1974*. Taylor and Francis

Briscoe, Lynden. (1999) *Britain's trade and economic structure : the impact of the European Union*.

Broad, Matthew. Daddow, Oliver. (2010). Half-Remembered Quotations from Mostly Forgotten Speeches: The Limits of Labour's European Policy Discourse.(Report). *British Journal of Politics & International Relations* May, 2010, Vol.12(2),

Camps, Miriam. (2015). *Britain and the European Community, 1955-1963*. Princeton, N.J. : Princeton University Press [2015]

Davis, Richard. (2017) *Euroscepticism and Opposition to British Entry into the EEC, 1955-75*.

Daddow, Oliver J. (2016) *Harold Wilson and European integration : Britain's second application to join the EEC*.

Darwin, John. (2009) *The empire project : the rise and fall of the British world-system, 1830-1970*.

Dedman, Martin. (1996). *The origins and development of the European Union, 1945-95 : a history of European integration*. London ; New York : Routledge 1996.

Dewey, Robert. (2009) *British National Identity and Opposition to Membership of Europe, 1961-63 : The Anti-Marketeers*.

Forster, Anthony. (2002). *Euroscepticism in contemporary British politics : opposition to Europe in the British Conservative and Labour parties since 1945*. London : Routledge 2002.

Gaffney, John. (1996). *Political parties and the European union*. London ; New York : Routledge.

Gillingham, John. (2003). *European integration, 1950-2003 : superstate or new market economy*. Cambridge University Press 2003.

Heinlein, Frank. (2013) *British government policy and decolonisation, 1945-63 : the Empire Commonwealth*.

Häkkinen, Teemu. Kaarkoski, Miina. (2018). Sovereignty versus Influence. *Contributions to the History of Concepts*, 01 Dec 2018, sivut 54-78

Ihalainen, Pasi. Saarinen, Taina. (2019). *Integrating a Nexus : the History of Political Discourse and Language Policy Research*.

Knudsen, Ann-Christina L. (2009) *Farmers on welfare : the making of Europe's common agricultural policy*.

Laybourn, Keith. (2002). *Fifty key figures in twentieth-century British politics*. Routledge.

Latour, Vincent. (2016). Between Consensus, Consolidation and Crisis: Immigration and Integration in 1970s Britain. *Revue française de civilisation britannique* 01 December 2016

Lee, Stephen J. (1996). *Aspects of British political history, 1914-1995*. London ; New York : Routledge 1996.

Ludlow, Piers N. (2015). Safeguarding British Identity or Betraying It? The Role of British 'Tradition' in the Parliamentary Great Debate on EC Membership, October 1971. *Journal of Common Market Studies* Jan 2015, Vol.53(1), sivut 18-34.

May, Alex. (2013) *The Commonwealth and Britain's Turn to Europe, 1945-73*.

McIntyre, W. David. (1977). *Europe and the world in the age of expansion : Volume 9, The Commonwealth of Nations : origins and impact, 1869-1971*. Minneapolis : University of Minnesota Press

Milward, Alan S. (2000) *The European rescue of the nation-state*.

Meredith, Stephen. (2008). *Labours Old and New : the parliamentary right of the British Labour Party 1970-79 and the roots of New Labour*. Manchester University Press.

Parsons, Timothy. (2014) *The second British Empire : in the crucible of the twentieth century..*

Pocock, J. G. A. (2009). *Political thought and history : essays on theory and method*. Cambridge, UK ; New York : Cambridge University Press.

Pope, Rex. (1990). *Atlas of British Social and Economic History Since c.1700*. London : Routledge 1990.

Smedley, Philippa Jane. (1998) *Factionalism in the Conservative Parliamentary Party: The 'Anti-Europeans' since 1970*.

Troitino, David Ramiro. (2013). *European integration : building Europe*. Hauppauge, N.Y. : Nova Science Publishers, Inc 2013.

Williams, Callum. (2015). Patriality, Work Permits and the European Economic Community: The Introduction of the 1971 Immigration Act. *Contemporary British History 02 October 2015, Vol.29(4)*, sivut 508-538.

Internet-lähteet

GOV.UK. Haettu 21.3.2020 osoitteesta <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/alec-douglas-home>